

IX.

POČITNIŠKI SPOMINI

UMRL JE
SLOVENSKI PESNIK

V SVETI DEŽELI

TUJCI POVSOD

ZGODOVINA
SLOVENSKEGA ŠOLSTVA

PO AFRIKI

NEKI NAZEČIČ

GREMO NA LEVO

SVOBODA VESTI

O MLADINI
Z MLADINO

FANTJE
Z DOLGIMI LASMI

KNJIGE

PESMI

ZA DOBRO VOLJO

IZHAJA VSAK MESEC

1965 leto IX. štev. 8

VSEBINA

Jože Peterlin: Zapel je poslednji večerni psalm . . .	121
Anton Vodnik: Pomlad v grobu, Zlata vrata . . .	122
Maks Šah: Počitniški spomini	123
Anton Vodnik: Večerni psalm	123
Lojze Škerl: V Sveti deželi	125
Zora Saksida: Tujci povsod (nadaljevanje)	127
Maks Šah: Zgodovina slovenskega šolstva, IV . . .	130
Janez Belej: Nekaj dni po Afriki	131
Lojze Škerl: Kaj pravite vi?	131
F. U.: Pogovor z mladino o mladini	134
Igor Tuta: Zaželel sem si, Tiha ljubezen na Krasu, Kraška noč	136
Naši razgledi: Knjige . . .	137
Radio	138
Kronika	139
Danilo Lovrečič: Odstavki . .	140

Uredil
JOŽE PETERLIN

Zunanja oprema
Sergej Pahor

Revijo izdaja uredniški odbor: Sergij Canciani, Stanko Janežič, Marij Maver, Franc Mljač, Sergej Pahor, Jože Peterlin, Maks Šah, Lojze Škerl, Drago Štoka, Češčit Marija in Silvan Kerševan

Odgovorni urednik:
Dr. Lojze Škerl

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3, tel. 23-779 — Pod-uredništvo v Gorici: SKAD

Cekovni račun 11/7019

Registrirano na sodišču v Trstu št. 193

Tiska tiskarna »Graphis«, Trst, ul. Sv. Frančiška 20, tel. 29-477

Na platnici: *Trgatev*
(Foto M. Magajna)

FANT IMA DOLGE LASE

Nikdar mi niso bili všeč fantje, ki nosijo dolge lase. Zelo sem bila srečna, da mojemu fantu ni prišlo nikdar na misel, da bi zapadel tej nori modi. Večkrat sva govorila o tem in sem mu z vsem srcem razlagala, kako mi je zopern moški, ki nosi dolge lase. Ko sva nekoč enega takega srečala, sem mu pripovedovala, kako se mi gnusi taka glava. Vedno imam občutek, da je pod lasmi polno umazanije in — ne morem pomagati — zdi se mi, da bi tak človek hotel za vsako ceno z lasmi obrniti pozornost nase. Vedno sem mislila, da nima z ničemer drugim vzbujati pozornosti. V tej duševni revščini, hoče vzbujati občudovanje pač z edinim kar ima — z dolgimi lasmi. Tolikokrat sem slišala svojega dedka, ki je rekel, da je znan in zelo resničen pregovor: dolgi lasje — kratka pamet.

Vse to sem svojemu fantu pripovedovala z vso prostodušnostjo. Njemu sicer niso bili dolgi lasje tako odvrtni, vendar jih ni rad gledal. Skoraj v celoti mi je dal prav. A pomislite, kaj se je zgodilo!

Nekaj časa se nisva videla, živel je izven Trsta. A ko se je pred kratkim vrnil, so se tudi njemu prav tako zavijali lasje po vratu in čelo je bilo pokrito z njimi. Obstala sem in nisem mogla verjeti. Nekaj časa sem ga gledala in ko sem bila tako v zadregi, je rekel: »Sonja, kaj ti je? Zakaj se mi umikaš?« Rekla sem: »Oprosti mi, ampak res ne morem, ne morem...« Zajokala sem in zbežala.

Od takrat se nisva videla. Ali sem ravnala napak? Kaj bi morala storiti? V sebi čutim tak odpor, ne, ne more biti več moj ideal z dolgimi lasmi. Pomislila sem, da si je morda zanašal pustil rasti lase, ker me nima več rad in se me je hotel na tak način znebiti. Morda je še kdo ob tej modi v takem položaju kot jaz — radovedna sem, kaj bi drugi naredili na mojem mestu.

Hvala in pozdrav!

Sonja

Vaš občutek popolnoma razumem, ker se vam to upira kot estetu. Da ste se prostodušno pogovarjali s svojim fantom in mu odkritosrčno pripovedovali svoje nazore in gledanje tudi na moško lasno modo, je gotovo povsem pravilno. A ko je prišel on sam z dolgimi lasmi, bi človek mislil na prvi pogled, da se je morda šalil. Toda, če se ne oglasi dalj časa, se je verjetno spremenil njegov okus glede

las. Mislim, da boste le morali govoriti z njim in si bosta izmenjala poglede. Če Vas ima resnično rad, ne verjamem, da bo žrtvoval vašo ljubezen za dolge lase. Če pa je to pripravljen storiti, potem pa Vas ni vreden. Vendar je še zmerom mogoče najti morda kako vmesno pot. Dekliška ljubezen je tako iznajdljiva. Gotovo pa večina pametnih ljudi misli isto kot Vi.

RADIJSKA POROČILA

V zadnji številki Vaše cenjene revije sem bral pismo nekega bralca, ki se je pritoževal zaradi zapostavljanja slovenščine na našem radiu, predvsem v primerih, ko bi bilo treba prevajati intervjuje iz hrvaščine. S tem mnenjem se popolnoma strinjam in vam kakor tisti bravec priznam, da tudi sam ne razumem hrvaščine. Kakor pač vsak Italijan ne razume francoščine! Čemu bi tega ne priznal. Če se bodo torej naši časnikarji na radiu potrudili in poskrbeli za prevode tudi iz hrvaščine, jim bo marsikdo zelo hvaležen. Tudi jaz.

S tem pismom pa sem vas hotel pravzaprav opozoriti na nekaj drugega v zvezi s poročili. Danes se nam vsem zelo muči. Človek nima časa prebirati dolgih političnih člankov in ne utegne poslušati dolgih radijskih poročil. To utegne kvečjemu opoldne pri kosilu, zvečer pri večerji ali enkrat v večeru. Vendar pa obenem hoče vsak poslušavec biti vedno na tekočem o svetovnem dogajanju. Kako ga zadovoljiti torej?

Nudim vam sledeči primer: Zjutraj ob devetih, denimo, se nekje v svetu zgodi nekaj zelo važnega. Novica gre v svet. Čez pol ure vedo zanjo tudi naši časnikarji na radiu. Toda poslušavec Radia Trst A bo za to novico zvedel šele popoldne ob pol dveh.

Zato predlagam: ali ne bi bilo mogoče oddajati ob določenih urah med enim in drugim radijskim dnevnikom tudi čisto kratka radijska poročila, ki bi trajala od tri do največ pet minut vsaka. V teh poročilih bi nam lahko posredovali kaj čisto novega ali pa bi ponovili kako važnejšo novico iz prejšnjih poročil. To delajo danes tudi druge radijske postaje. Nekatero so celo »specializirane« samo za taka kratka poročila. Radio Trst A bi moral najti neko vmesno rešitev. Dolga poročila naj bi ostala nespremenjena, ob določenih vmesnih urah pa bi moral oddajati še čisto kratka poročila. Mogoče ob 12.00, 19.00 in 2.00, če smem predlagati.

(Nadaljevanje na 3. strani platnic)

Posamezna številka Mladike stane 200 lir, po pošti 220 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 2000 (2200) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 5,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 4 funte.

ZAPEL JE POSLEDNJI VEČERNI PSALM

V prvih dneh jeseni, ko smo se vračali s sončnih počitniških dni, da bi sedli spet h knjigam v šoli, da bi izdajali revije in pripravljali kulturne večere, je ugasnilo življenje enega največjih sodobnih slovenskih pesnikov, Antona Vodnika. Zdi se kot bi neslišno odšel skozi »zlata vrata«, kakor je imenoval eno svojih pesmi v poslednji zbirki.

Nad štirideset let je trajalo njegovo pesniško ustvarjanje. Po težkih letih prve velike vojne je Vodnik z ostalo slovensko mladino iskal novo podobo človeka. Našel jo je v svetu etičnih vrednot. In temu spoznanju je ostal zvest vse dni življenja.

V mladosti se je pridružil katoliškemu mladinskemu gibanju. Iskal je lepšega odnosa in boljših poti do ljudi. Želel je v tem gibanju prenoviti človeka, posebno njegovo versko in etično doživljanje.

Mnogo je pisal in predaval, na mnogih javnih zborovanjih debatiral; vedno je iskal najboljšo in najpoštenjšo pot. Bil je velik idealist. Menda nikdar ni imel dolgo kake stalne službe. Navadno je, pokrit z baskovsko čepico, hitel tja, kjer je mogel oznanjati svet lepote. Še najdalj je predaval umetnostno zgodovino na Dramski akademiji, kjer je mogel razsejati v razmišljanja o upodabljanju umetnosti toliko spoznanj o estetiki in etiki, ki naj bi bila vodilo človeku.

Skoraj vedno je bil veder, naravnost otroško vesel. A v tihih trenutkih so zorele njegove pesmi. Njegova soba je bila bolj mračna kot svetla in zdelo se je, da je najrajši ustvarjal v tistem polmraku, ki je spominjal na tišino in poltemo gotskih katedral. Vsaj včasih je bil tak.

Vendar njegova poezija zato ni morda mračna in pesimistična. Iz religioznosti raste in ji daje neizbrisen pečat. A njegova vera je živa in svetla, optimistična in življensko silna.

Vodnikov jezik je čudovito melodiozen, čist in izbran. Tu in tam spominja na Župančičevo pojočo besedo, vendar se zdi Vodnikova bolj umirjena, bolj pretehtana, svojevrstno ubrana in kristalno čista. Težko bi našli tako dovršenost v sodobni slovenski poeziji.

V njegovih verzih je mnogo pesniških podob in simbolov iz liturgije, svetega pisma in iz verskega življenja. Pel je psalme in vigilije in ko smo zvedeli, da je umrl, se nam je zdelo kot da je na jesen pospravil svojo pesniško žetev, zapel večerni psalm in tiho, da ne bi nikogar motil, odšel.

Želeli bi izreči, kot svobodna slovenska revija, tih in spoštljiv pozdrav človeku in umetniku - resničnemu katoliškemu besednemu umetniku, ki je preko vseh viharjev ostal to, kar je bil. Ki je izpovedoval svoja doživetja kot jih je občutil. In čeprav bi zaslužil vse drugačno pozornost kot umetnik, ga ni zamamila misel, da bi vrgel na tehnico laž za ceno trenutnega priznanja.

Zelimo povedati Primorskim Slovincem, da je 2. oktobra umrl v Ljubljani eden največjih sodobnih slovenskih pesnikov, ki ga z vso častjo in ponosom imamo tudi za največjega sodobnega katoliškega umetnika. Revija, ki v skromni meri v Trstu nadaljuje poslanstvo slovenskih revij, ki jih je urejeval in v njih sodeloval Anton Vodnik, želi s tem počastiti pesnikov spomin.

Pesmi

ANTONA VODNIKA

POMLAD V GROBU

*Ko globoko, tèmno spim,
od samih svetlih sanj gorim...
V davnih zvokih orgel, violin
pomlad prihaja k meni
kàkor ljub, pekoč spomin.*

*Ležim v prsti, vlažni, črni,
kakor dete v gozdnem mahu,
ki v neznanem, sladkem strahu
poslušà daljni šum dolin...
Ah, vsi studenci, skriti in srebrni,
zvenijo mi iz globočin.*

*Mudi, mudi, mudi se mi, pomlad,
prihiti, pridi kakor pastirica,
ki k ognjem jo prignal je prvi hlad,
od mojega vročega klica
zbežano kot ptica,
ki trudno leti čez prepad.*

*Priteci, pomlad, kot dekletce mladó,
ki z meglicami okrog ramen
pleše sredi jutra zlatih sten
in nosi v rókah sad ognjen,
a ga ne vidi, kakor da je slepa,
O mladost ti moja, daljna, lepa!*

*Vetrovi, zašumite,
kostonji, lipe, zadišite,
drage sladke ptice, preletite
moje samotno ležišče —
ah, vse, kar imam,
je te črne prsti prgišče...*

*Od samih svetlih sanj gorim
in vendar, draga, se mi zdi,
da moj glas
nikogar več ne dohiti.*

ZLATA VRATA

*Večer, slovesno in tiho,
na stežaj
zlata ti odpiram vrata —
v mrak, v nov sijaj?
O zelena luč v topolih!
O zadnji šum utrujenih
srebrnih vrh, čebel,
ognjev pastirskih pepel,
ki veter ga že davno
je kot sneg razvel —
In že zagledam
stari skalnati vodnjak.
Nad njim se sklanjajo
pastirji, sivi kot lišaj,
in negibne bele črede
šo od kdo ve kdaj —*

*Poslednji naj sijaj
iz tvojega zajamem
vala — —*

*Kmalu mi nad glavo
prva zvezda bo obstala!*

*Ah, ko bodo po dobravi
sapice zažuborele,
kdo ve kaj mi šepetale,
nevidne me dlani objele...
O, ležati v dišeči travi,
čutiti tvojo rôko v svoji
in tvoj glas v daljavi!*

*Kakor kresnice
zasijejo ptičkom oči,
srebrno zagoré cvetlice.
Tedaj zaslišim klice
od vsepovsod:
Vstanita, hitita
skozi prelahne meglice
in snežno temino
vse dalje in dalje
v zvezdno globino!*

*Kako žarijo svodi,
koder tvoja noga hodi,
kako se noč svetlika!
Mar nisva se objela
na predaljni zlati trati
kakor v siju mozaika?*

*O tvojih lic milina!
O sijaj, tišina — —*

MAKS ŠAH

POČITNIŠKI SPOMINI

Letošnje poletje je bilo zares muhasto in je s svojim vremenom prekrizalo marsikak načrt.

POČITNIŠKE KOLONIJE

Komaj so se zaprla šolska vrata, so odšli naši najmlajši v gorske in obmorske počitniške kolonije. Nekateri otroci so v kolonijah že stalni gostje in se poznajo z vodstvi, osebjem, krajem in ljudmi. Počitniške kolonije Slokada, Vincencijeve konference in Dobrodelnega društva poznajo že vsi otroci in vsa slovenska javnost, Slokad si je letes izbral novo postojanko blizu doma in morja; pa vendar lahko rečemo, da v gorskem svetu, sredi borovcev v prijazni Dragi, Vincencijeva konferenca je bila v Rigolatu, Dobrodelno društvo pa v starodavnem, slavnem in modernem turističnem središču v Devinu. kopali pa so se v Sesljanu. Pomen in delo teh dobrodelnih ustanov je veliko in pomembno. Če pomislimo, da preživi vsako poletje skoraj dvesto otrok v vsaki teh treh kolonij in da se to ponavlja že izza let takoj po drugi vojni, potem moramo priznati, da je to socialno in narodno obrambno delo veliko. K tem še dodajmo vsakoletno kolonijo SKGZ, ki prav tako posreduje otrokom letovanje v kakem gorskem kraju na Gorenjskem in beneški mladini ob morju. Tako se naša mladina in starši na Tržaškem ne smejo pritoževati, da so v tem pogledu prikrajšani. Morali pa bi le bolj upoštevati želje in zahteve organizatorjev kolonij. Kolonije dosežejo svoj namen in uspeh, če se ničesar ne zatika. Starši premalokrat pomislijo, kolikega pomena je to, da so otroci mesec dni v družbi s svojimi sovrstniki, ki imajo določeni dnevni red za počitek, hrano, razvedrilo in pouk.

SKAVTI

Skavti in skavtinja so letos taborili na Selah pod Karavankami in tako vrtili obisk koroškimi skavtom, ki so lani letovali med našimi skavti v Zajzeri. Druga skupina skavtov pa je letovala pod Ojsternikom.

ANTON VODNIK

VEČERNI PSALM

*Iz neznanega svetega kraja
večer prihaja,
ogrnjen v pluvial —
spokojen, tih, svetel.*

*Klečé ga pričakujemo pred vrati,
da blagoslovi nam kruh in vino,
da nas potéši s svojo tišino,
da nas odreši
nocoj in vekomaj.*

*Ti, ki slaviš svetnike zlate
po naših gričih in vaseh
kot ljube prijatelje in brate,
ki hitiš kakor ogenj v daljo iz dalje,
ki berače oblačiš kot kralje —
ostani med nami, ne hodi od nas!*

*O večer, z očmi kot vijolice,
ne zapusti nas v naši tesnobi!
Naj hodimo v tvoji svetlobi,
naj tóplo zaspimo ob tvoji luči —
oh, naj nas ne muči
več strah pred tujino,
pred novo temno bolečino.*

*Na okna, duri in stene
našega doma
kakor z živim ogljem
slikaj kèrube ognjene —
doklèr ne bomo brez besede
posedli krog srebrne sklede,
ki jo bo mesec postavil med nas.
Ko svet se kakor vrt stemni,*

*mordà sam Jezus pride,
se nasmehne in odide
neznanokam s teboj — — .*

Lepo je bilo v naročju gora

PA TUDI UKVE

so znova zaživele ob obisku mladih iz Trsta, Gorice in Koroške. Slovenski kulturni klub ne more pretrgati s tradicijo v Ukvah, kjer se že leta in leta ustavljajo dijaki viških srednjih šol, akademiki in delavci, da prežive vsaj nekaj prostih dni skupaj med osvajanjem gora, sprehodi v naravi, razgovori in zabavo. Kolikor ponagaja poletje, mora nadoknaditi zima s snegom in smučanjem.

ROMANJA IN IZLETI

Poleti je čas romanj in potovanj. Letošnje dolgo romanje je imelo za cilj Oropo, Turin in Bergamo. Še bolj pogumni so odšli v Sveto deželo. Obe romanji sta lepo uspeli in prihodnje leto je v načrtu obisk Censtohove na Poljskem.

Posamezna prosvetna društva in farne skupine so organizirale še krajše eno in več dnevne izlete po Primorski, Gorenjski in odročni Štajerski. Cilji so vedno bili Brezje, Bled, Bohinj, Prešernov rojstni dom in grob, prelepa Gorenjska, Soška dolina, Sveta in Stara gora, Maribor s Slomškovi grobom, S. Trojica, Ptujška gora, Velenje, Savinjska dolina in vsem pa bela Ljubljana.

Maturanti so bili na desetdnevem izletu po Jugoslaviji, trideset učiteljev in profesorjev je bilo na študijskem tečaju v Podvinu na Gorenjskem.

DOMAČI PRAZNIKI IN PRIREDITVE

Če še omenimo domače praznike po neposredni okoličini, moramo priznati, da so bile počitnice dokaj pestre. Vsakoletni prosvetni tabor Slovenske prosvete na Repentabru je sicer zaradi slabega vremena moral odpasti, lepo pa je uspelo Marijino slavlje na Opčinah, kjer smo letos imeli za to priložnost v gosteh mariborskega škofa dr. Držečnika, ki nam je na preprost način veliko povedal. Ta shod je bil višek vsega počitniškega dela in eden najlepših, odkar se srečujemo leto za letom na Opčinah. Množična udeležba mladine vseh starosti, moških in žena potrjuje, da se primorski rojaki zavedamo, kje je naše mesto. Sveta vera bodi vam luč, materin jezik pa ključ do zveličavne narodne omike, je zaključil mariborski škof pred tisočglatvo množico na openski Brdini. Z vero bomo ohranili tudi narodnost,

brez vere pa se bomo zmalčili, da ne bomo vedeli, kaj smo.

Sredi veselih dni smo se spomnili prvo septembrsko nedeljo bazoviških žrtev, težkega krvavega davka in velike žrtve štirih mladih ljudi, ki so padli, da bi lahko mi svobodno živeli. Istega dne popoldne pa so na Pesku odprli prerajeno in svečano opremljeno cerkveno po zamisli slikarja Toneta Kralja. Prijetna domačnost preurejene in poslikane cerkve zbuja pozornost tujcev in ponos domačinov.

ZACELA SE JE SOLA

Nastopila je jesen in šole so se zopet odprle. Nekaj sprememb je nastalo tudi na naših šolah. Trgovska akademija se je vselila v nove prostore na Gvardelski cesti, vse nižje srednje šole so postale enotne in ni več nižjih strokovnih šol. Šole začenjajo enaindvajseto šolsko leto, ko smo po drugi svetovni vojni dobili zopet lastne šole. Na to dvajsetletnico moramo biti vsi ponosni, razen par omahljivcev, ki sicer ne morejo zatajiti, da so Slovenci, a svojih otrok slovenski šoli ne zaupajo. Kaj je o takih starših rekel škof Slomšek, ne bomo ponavljali.

Da smo se Slovenci tukaj ohranili, je zasluga trdnih, neomajnih in organizacijskih moč in opore ljudstva, ki upa vase, v svobodo, pravico in zna za to tudi nekaj doprinesiti. Dvajset let šole je vtilo že mnogo upanja in ponosa, naj ga vlije še onim posameznim omahljivcem, opreznežem in koristolovcem, ki še ne vedo, v katero šolo spadajo njihovi otroci. Toda če je omahljiv preprost človek, ne sme biti omahljiv učitelj in profesor. Na žalost imamo tudi letos izjeme, črne madeže na telesu narodne manjšine, ko učitelj in profesor slovenske šole pošilja otroka v neslovensko šolo. Smo za popolno svobodo pa tudi za doslednost. Če svojih otrok ne zaupate slovenski šoli, poslovite se od nje še vi sami! Šole so se odprle. Na Tržaškem imamo v slovenskih šolah tudi letos nad dva tisoč učencev, od teh 1038 v osnovnih šolah. Na osnovnih šolah imamo sicer le šest učencev manj kot lani, a število razredov je padlo kar za pet. Ni otrok, tožijo povsod! Staramo se, ni nam za otroke in to je narodno izumiranje. Vsi izgovori o stanovanjski krizi, brezposelnosti in vsem drugem ne držijo. Hočemo življenje le uživati, ne pa sprejemati tudi njegovih žrtev in zahtev.

SKK na letovanju. »Prehodili smo mnogo prelepih poti po Kanalski dolini.« Zgoraj: v Zajzeri

LOJZE ŠKERL

V SVETI DEŽELI

Nabrežinski župnik Rejc mašuje v Betlehemu

Dolgo smo tuhtali. Končno se nas je le zbralo 34 in smo se odpravili na božjo pot v Palestino, kjer smo bili zadnjih deset dni v avgustu. Lepo je bilo in ni mi žal, da sem se odpravil na to pot. Naše romanje je vzbudilo precej zanimanja. To smo razbrali iz hvaležnih zahval, ki smo jih prejeli za razglednice s pozdravi raznih krajev Svete dežele (računamo, da smo poslali vsaj 3 tisoč razglednic). Če smo koga pozabili, se ga bomo spomnili prihodnjič. Kaže pa, da ne bo treba čakati dosti let, ker že govore, da bo treba v bližnji prihodnosti pripraviti novo romanje.

Čemu v Palestino? Kdor je sledil v mislih papežu Pavlu VI. na njegovi poti v svete kraje, dobro ve, čemu smo se tudi Slovenci odločili, da obiščemo kraje, v katerih je živel in deloval Jezus Kristus. Kdo pa ne želi, da bi pokleknil, kjer se je Jezus rodil? Postal na kraju, kjer so ga sodili, mučili in umorili za nas in za naše odrešenje? Kdo ne bi rad pomolil na kraju, kjer je Kristus vstal od smrti, da bi mi po njem življenje imeli in ga uživali? Saj se more na teh krajih človek vživeti v vse tiste dogodke in nauke, katerih so bile priče palestinske pokrajine, revni ljudje, trdovratni farizeji, Jezusovi učenci. Kdor hoče od takega romanja kaj odnesti v svojo duhovno korist, mora stopati po palestinskih tleh prav v duhu evangelija. Vse drugo je prav, da izgine izpred njegovih oči in mu ne pokvari doži-

ALI JE MOGOČE

Ko sem pred dnevi bral o nekem prof. Nazečiču, predsedniku Zveze slavistov, da je na kongresu Zveze slavističnih društev Jugoslavije v Sarajevu izrazil dvom o obstoju samostojne slovenske literature, sem ostrmel in se nemalo začudil. Ne vem, kaj so temu gospodu odgovorili naši slavisti, ki so sestavljali slovensko delegacijo na kongresu in med katerimi sta bila tudi ugledna profesorja dr. Bratko Kreft in dr. F. Bezljaj. Najbrž niso molčali.

ZAČELA SE JE ŠOLA (nadaljevanje)

Ob novem šolskem letu sta naslovila voščila vsem šolarjem, šolnikom in staršem državni poglavar in prosvetni minister. Oba želita, da bi mladina, ki je up in sreča bodočnosti, bila deležna najboljšega uspeha pri svojem trudu in vzgoji. Mladina naj se zaveda, da mora sodelovati pri gradnji vedno bolj napredne in civilizirane družbe.

Na vseh srednjih šolah v Trstu je letos 1023 dijakov in dijakinj, ki so porazdeljeni po šolah takole:

Znanstveni licej	104
Viš. g. in klas. licej	42
Učiteljišče	43
Trgovska akademija	178

Srednje šole:

Sv. Jakob	108
Rojan	27
Sv. Ivan	85
Katinara	21
Dolina	109
Opčine	131
Prosek	71
Nabrežina	84
Sv. Križ	20

Novost je letos v tem, da je postala Srednja šola na Katinari podružnica Srednje šole pri Sv. Ivanu, slično kot je to že vsa leta v Križu, kjer so oddeljeni razredi, ki spadajo pod Nabrežino.

Trgovska akademija se je z novim šolskim letom preselila v novo stavbo in tako tekmuje z Znanstvenim licejem. Dela v novi stavbi sicer še niso vsa končana, vendar se pouk že vrši redno. Pred dnevi je Trgovska akademija slavila dvajsetletnico ustanovitve, dvajset let pa so stare tudi gimnazija pri Sv. Jakobu in Znanstveni licej. Najtežje in aktualno pa je vprašanje šolskih knjig. Manjkajo knjige za I. in II. razred ljudskih šol, manjkale pa bodo kmalu tudi za III. in IV. razred. Nekaj je sicer v tisku, a trenutno učenci trpe in z njimi tudi redna šola. Še posebej pa je težko vprašanje šolskih knjig na Srednjih in višjih srednjih šolah. O tem vprašanju smo že večkrat pisali in iskali rešitve, a kaj otipljivega ni bilo. Večne obljube, da bodo že oskrbeli, nas ne morejo zadovoljiti. V tem oziru smo si veliko obetali od pedagoškega svetovalca, a razen za I. razred srednjih šol, ni še ničesar.

Z istimi težavami kot se bore v Trstu, se bore tudi v Gorici. V Gorici sta letos v Srednji šoli 202 učenca, na Učiteljišču 23, na Višji gimnaziji in klas. liceju pa 38.

Ko sem prebral to novico, so mi prišle na misel izjave, ki jih je Ivan Cankar dal v letih 1910/11 (v stari avstroogrski državi cesarja Franca Jožefa!) v razgovoru z Izidorjem Cankarjem:

IVAN CANKAR: »Naša literatura je šla zelo visoko, v bodočnosti pa pojde še više. Kakor grška in rimska, kakor vsaka literatura sploh, bo tudi naša oddala svoje sokove v vse človeštvo in jaz menim, da jih bo oddala veliko. Noben narod ni tako optimističen kot slovenski — optimizem pa je pravica zdravja in mladosti — in mi vsi, kar nas je — in veliko nas je — smo optimisti. Zato pravim: pri nas se bo razvilo krasno slovstvo, silna lirika, krepka dramatika.«

IZIDOR CANKAR: »Nekateri menijo, da se bo naše slovstvo stopilo s hrvaškim v enega.«

IVAN CANKAR: »Slovenska literatura bo ostala vedno samosvoja. Naš jezik — tudi literarni — ne bo nikdar prešel v hrvaškega. Seveda pa nimam nikakor nič proti temu, če Hrvati sprejmejo slovenščino za svoj literarni jezik; to je njihova privatna reč... Ko so bile tiste Vrazove slavnosti, se mi je naravnost gabilo. Slaviti takega lirika srednje vrste! Če je njegova zasluga, da je propagiral ilirizem, je slave vreden, kdor propagira katerokoli renegatstvo. Sramoval sem se, ko sem bral v Drechslerjevi knjigi, ki jo je izdala naša Matica, Vrazovo pismo, v katerem pravi: Mit Slovenen habe ich es abgetan. Kdaj bo kdo drug dobil zaradi take besede spominsko ploščo v Celovcu ali kjerkoli?... Izvirek tega rogovilastega ilirizma je nepoznanje naroda, malovernost ljubezni ter tista strahopetnost: kaj bo z nami? Tista strahopetnost, ki škili na jugoslovansko teto in češkega strica, namesto da bi pogledala v zdravo srce naroda. Če smo se držali v klavrnosti petnajst sto let, se bomo držali še sedaj, ko smo kulturni. Nase se zanesimo — to je vse!« (Izidor Cankar: Obiski).

In danes smo v letu Gospodovem 1965. V Sarajevu nek prof. Nazečić...

»Ko bi jeze ne bilo — Bog jo blagoslovi!«

Kondor

vetja, po katerem je hrepenel ob branju svetopisemskih strani. Marsikaj iz svetih knjig se da prav tu pravilno razumeti. Palestina ni danes več taka kot je bila ob Jezusovem času, a marsikaj je tako ostalo, kakor je bilo tedaj, zlasti v Jordanski državi. Kolikokrat se spomniš na priliko o sejavi in semenu! Iščeš, ali moreš še danes odkriti vse tiste primere, iz katerih je Kristus jemal svoje slike in prilike (ovce in dober pastir, osel, puščava, smokvino drevo, oljka, kokoš itd.). Pa tisti otroci, ki jih je Jezus tako rad imel, a so apostolom šli na živce!

Sveta dežela je danes razdeljena na dve državi: Jordansko z glavnim mestom Ammanom in Izraelsko z glavnim mestom Jeruzalemom (poslaništva so v Tel Avivu). Mesto Jeruzalem je prerezano in ga ponekod deli »berlinski zid«. Glavni sveti kraji so v Jordaniji. V Jordanskem delu Jeruzalema so: Kalvarija z božjim grobom, ostanki velikega templja, Oljska gora, ostanki Kajfove palače in drugo. Poleg Jeruzalema je Betanija v lepi legi in malo dalje Batlehem s krajem Jezusovega rojstva. V Betlehemu je prebivalstvo po večini katoliško, a Jordanci so v mestu kljub temu postavili mošejo. (Muslimani in katoličani se med seboj dobro razumejo, a katoličani naletijo na marsikatero težavo pri iskanju zaposlitve). Obiskali smo Jeriho, eno najstarejših mest na svetu, ki je danes letoviški kraj. Bili smo v Samariji in ob reki Jordanu do Mrtvega morja. (V Samariji in ob Jerihi živi še danes v težkih življenjskih okoliščinah in po barakah na tisoče in tisoče arabskih beguncev iz Izraela.). Deželi manjka voda. Kjer je voda, tam se da marsikaj rešiti. Prizadevajo si, a so še daleč za Izraelci, ki so svojo deželo že v veliki meri res spremenili v plodno polje. A Arabec je Arabec. Slovenski pater frančiškan nam je pripovedoval sledečo zgodbo, ki marsikaj pojasni. Gospodarju male hišice so rekli, naj vendar zasadi pred svojo hišo drevo in bo hiša imela senco. Gospodar je odgovoril, da nima smisla, saj ne bo imel koristi, ker bo prej umrl, kot bo drevo zrastle. »Bo pa za vašega sina,« so mu odgovorili. »Ta pa naj sam skrbi!« je odgovoril.

Vendar veliko delajo, kraji se lepšajo. Vidi se, da si mlada država zelo prizadeva, da bi tujci odnesli dober vtis iz dežele. Tudi za varstvo svetih krajev skrbijo. Pravili so nam, da prihajajo v deželo tudi jugoslovanski inženirji.

Medtem ko smo v Jeruzalemu stanovali v frančiškanski hiši »Casa nova«, so nas na izraelski strani nastanili v lepem hotelu v kraju Tiberijade ob Genezareškem jezeru v Galileji. (Kdo bi si v preteklosti predstavljal, da bodo kristjani kdaj prebivali po izraelskih hotelih in sedeli za njihovimi mizami?). Medtem ko gre v Jordaniji vse bolj »po domače« (tudi v trgovinah), je v Izraelu do podrobnosti vse organizirano. Veliko idealizma je bilo treba za zgraditev države in še večjega truda. Velikokrat sem se vprašal, kako bo v bodočnosti in ali ne bo ta idealizem ponehal.

Za vodiča po Izraelu smo imeli Juda iz Zagreba, ki je pred leti prišel v Palestino. Zelo se je trudil, da bi nas prepričal o napredku in organizaciji njihove države. A marsikaj nam je ostalo nejasno. Vsekakor je bilo za nas lepo presenečenje, ko smo slišali hrvaški pozdrav ob prestopu meje med Jordanijo in Izraelom.

V Izraelu smo si najprej ogledali edino sveto mesto, ki je v izraelskem delu Jeruzalema. To je dvorana zadnje večerje, blizu katere je tudi grob kralja Davida, ki je sedaj najsvetejši kraj za Jude. Iz Tiberijade smo se peljali čez jezero, obiskali kraje Jezusovega javnega delovanja (Tabor, Kafarnaum, Kana, Goro blagrov, kjer smo opravili koncelebracijo v slovenskem jeziku) in kibuc, ki je neke vrste kolektivno posestvo, a v resnici obrambna postojanka ob meji (Nova krajina) med Izraelom in Sirijo, kakor tudi na meji med Izraelom in Jordanijo. Jasno je, da smo obiskali tudi Nazaret. Nazaret je že precej veliko mesto, tudi moderno. Nad krajem Marijinega oznanjenja gradijo velikansko cerkev. Pri gradnji so odkrili ostanke cerkve, ki segajo v tretje stoletje.

Potovanje v Palestino je gotovo lepo doživetje, ki mora človeka obogatiti, naj si bo romar ali pa strokovnjak, ki želi izpopolniti svojo strokovno znanje, svetopisemsko ali katerokoli drugo. Sele v takem primeru se more vživeti v preteklost in sedanost, ki sta si v marsičem tako različni, a tako pestri.

TUJCI POVSOD

(23. NADALJEVANJE)

Povabil jih je na klop v senci cipres in povedal, po kakšni dolgoletni poti je prišel v samostan na Kostanjevici. Starši so mu že davno umrli in veseli ga, da se ga sorodniki še vedno spominjajo. Štefan je ugotovil, da se je precej spremenil. Izgubil je košate lase, tudi pogled ni več nemirno begal okoli. Glas je bil tih, komaj slišen, roke so počivale v širokih rokavih kute.

Deklicama je dal vsaki svojo podobico. Ko je vstal, je prosil, naj trenutek počakaji. Izginil je skozi neka vrata.

»Tata, vodo imajo! Glejte!« je z roko pokazala Anica na kamniti vodnjak sredi dvorišča. »Prositate ga, če nam da piti!«

Pater Ciril se je vrnil s hlebom domačega kruha. Dal ga je nečaku na pot in se priporočil njegovi molitvi pri svetogorski Kraljici. Deklicama je natočil vode in odžejal se je tudi Štefan. Pil je v dolgih požirkih, miže in si predstavljal, kako lepo bi bilo živeti v samostanu, daleč od posvetnih skrbi. Zahvalil se je stricu za gostoljubnost in na porti sta se za vedno ločila. Štefan je vedel, da ga ne bo pot nikoli več zanesla na Kostanjevico. Bilo mu je čudno težko, čeprav bi ne mogel povedati, ali mu mu je težko po sorodniku ali po miru, ki ga je občutil v njegovem samostanu.

Deklicama se je jeziček z Kostanjevice nizzdol pošteno razvezal. Videli sta, česar Štefan še opazil ni, in hiteli opravljati in se hihitati.

V Solkan so prišli po bližnjicah in potem se je začel najrši del poti. Hodili so le navkreber in imeli

sonce nekaj časa za hrbtom, včasih pa jim je žgalo desno lice.

Prvi počitek sta imeli deklici v jami Matere božje, kjer sta morali odgovarjati na Štefanov očenaš. Sam je zmolil še nekaj tiho, z glavo v dlaneh, in nato odložil spokorniški križ na kopo ostalih. Majhni in veliki, preprosti in lepo izrezljani, so predstavljali grehe ljudi, ki so že pred njim obiskali Sveto goro, ki so že pred njim hiteli na Skalnico po odpuščanje in uteho, po pogum za trdo življenje.

Medtem ko je oče molil, je Anica sedela v niši, kjer je nekoč počivala Devica z Detetom. Vedno si je bila mislila, kaj neki se bo zgodilo, ko bo sedla na tisti prostor, in zdaj je čakala, da se bo zares zgodil kak čudež. Kamen pod njo je bil mrzel, zrak v votlinici tudi, da je že dvakrat kihnila.

»Daj, vstani že, da se še jaz usedem! Misliš, da sem kar tako prišla z vami?« se je jezila Ida in jo potegnila za komolec.

Anica je vstala in ji odstopila prostor. Strmela je v prijateljico, če se ji bo kaj posebnega primerilo, a opazila ni ničesar.

»Ali si kaj videla?« jo je vprašala zunaj.

Ida ni hotela zaostajati za Uršiko.

»Ne smem povedati,« je rekla prebrisano in s skrivnostnim glasom, da je bila Anica kot na trnju.

»Meni lahko, saj sem tvoja prijateljica.«

»Niti tebi; ti bi povedala tatu in vaši Mariji, ona naši mami in kmalu bi vedela vsa Brda. Rajši molčim.«

Slovenski dom

»Uh, kakšna sil!« se je ujezila Anica in zahtevala nazaj pahljačo.

»Na jo, saj mi je samo v napatje!«

»Po cesti si se pa le pihala z njo. Če ne bi se še scedila, ko si tako debela,« je pičila Anica.

»...ki je za nas križan bil...«

Tata Štefan je molil že tretji rožni venec.

Med očetovo molitev se je začelo mešati oddaljeno petje romarjev.

»Ni več daleč,« je ugotovila Anica, a Ida se ni zmenila za njene besede. Bila je užaljena, ker ji je bila prijateljica odvzela pahljačo.

»Hočeš sončnik« je ponudila Anica, ker je vedela, kje prijateljico čevljev žuli.

»Za vedno?« je Ida pograbila kost, a Anica se ni dala premotiti.

»Samo do vrha.«

»Kar sama ga nosi!« se je namrdnila deklica. »Mama mi je obljubila, da mi ga bo kupila v Gorici. Večjega kot je tvoj in lepšega. Lahko ga bomo imeli za dež in za sonce.«

»Iz Egipta pa le ne bo, kakor je moj.«

Ida ji je pokazala jeziček in se istačasno spomnila, da bi na božji poti kaj takega ne smela storiti. Zardela je in se skrivaj tiho prekrižala.

Šli so molče druga za drugo in bili kmalu precej narazen. Oče je bil s poti zavil na bližnjico, ki je prečkala precej strmo pobočje. Deklici sta mu urno sledili, a dihali kot star konj pod težkim bremenom. Prva se je upehala debelušna Ida. Spustila se je na tla kot omlaten snop in zapihala. Nehote se je ozrla naokoli in se zavedla lepega razgleda. Sonce je bilo nizko nad Furlanijo. Brda so ležala v meglici, Sabotin je bil popolnoma drugačen, kot ga je bila vajena. Gorica je ležala kot na ravnem polju, grad je bil majcen, Soča najlepša.

»Poglej!« je s stegnjeno roko opomnila Anico. »Škoda, da ne moremo plavati po zraku. Jaz bi kar sletela!«

Se ropočejo mlinska kolesa

»Tata, glejte Sv. Križ!« je zaklicala Anica. »Tudi Jančkovo hišo vidim!«

»Ne mudita se, pohitimo rajši, da nam ne uide ponočišče. Ali bomo spali na odprtem?«

Dvignili sta se in mu pohlevno sledili.

Kmalu so razločili, kako se je v šipah svetogorske cerkve lovilo rdeče sonce. Pesem romarjev je bila močnejša, ločiti je bilo posamezne besede.

Ida je pritegnila s svojim mladim glasom, a kmalu utihnila: »Če hodim, ne morem peti.«

Anica je začela plezati kot divja koza. Lovila se je za grmiče in bila kmalu na poti. Stekla bi do svetišča, a številna množica ji je pognala strah v srce. Počakala je očeta in ga prijela za roko.

»V cerkvi pa ne bosta klepetali, kot sta delali celo pot. Jaz bom šel k sveti spovedi, vidve pa čakajta pri glavnem oltarju, da se ne zgubimo.«

»Na petelinčke piskajo in na orglice igrajo,« se je kar samo smejala Anica. »Tudi jaz ga bom kupila.«

»Usmilite se ubogega reveža!«

Ob poti je sedel berač. Eno hlačnico je imel zavahano visoko nad koleno, a od kolena do narti je bila noga ena sama, grda, ostudna rana. V roki je držal kapo. V njej je bilo nekaj drobiža in Anica ni mogla mimo, da bi mu ne dala nekaj od prihrankov, ki jih je vzela s seboj, da bi si kupila petelinčka in odpustkov za sorodnike.

Nesrečnež ni bil sam. V presledkih je srečala druge. Nekateri so bili hromi, nekateri slepi, a največ je bilo takih, ki so imeli noge razjedene in višnjeve od samih ran. In v njihove kape in klobuke je zmetala Anica vse svoje prihranke. Ni delila miloščine z navdušenjem, celo težko ji je bilo ob spoznanju, da si ne bo mogla kupiti petelinčka, a pogled na nesrečneže jo je prisilil k usmiljenju.

Množica je bila vedno gostejša in med njo je Anica zlahka pozabila ranjene noge beračev. Zopet jo je zajel nemir božje poti in posebno veselje izrednih prilik. Tiščala se je tata in Ida nje, da bi se ne izgubili. Prerili so se v cerkev, kjer jih je zajel težak zrak, poln vonja potu, slame in domačih mesnih izdelkov. Anici se je zdelo, da bi z užitkom zasadila zobe v klobaso, po kateri je najbolj dišalo. Pomislila je na stročji fižol, ki ga je nosil tata v kangli, in na hleb domačega kruha iz kostanjeviškega samostana in žal ji je bilo, da ni prosila očeta, naj se pred vstopom v cerkev vsaj malce okrepcajo. Stežka je premagovala lakoto, ki je bila še hujša, odkar je mislila na slastne jedi.

Pogledala je prijateljico. Lica je imela še bolj napeta kot navadno in zaprte ustnice so se naglo premikale. Izrabila je bila gnečo, skrivaj potegnila iz cule kos cvrtja in si ga zabasala v usta. Težav pri tem ni imela, saj je svoje brašno sama nosila, Aničino pa je bilo od Marijine votlinice v varnih rokah Tinčevega tata. Ne spravil bi vase grižljaja, če bi ne opravil najprej glavnega dela romanja — sv. spovedi.

Deklici je poslal bliže k oltarju, sam pa se je postavil v vrsto pri srednji spovednici na moški strani.

Anica je vedela, da bi morala zdaj moliti, a se ji ni dalo in tudi mogla ni, čeprav je nekajkrat začela svoj očenaš. Pred oltarjem ni bilo nobenega redovnika, ki bi bil opravljal skupne molitve, zato so molili verniki vsak po svoje, prepevali Marijine pesmi na glas in vsak v svojem jeziku in narečju. Narečja široke Furlanije, tesne

Benečije in skopuške Karnije so se zlivala v čuden spev, kjer se je najpogosteje ponavljalo Marijino ime. Deklici sta čepeli v bližini skupinice iz Tolminskega kota in vlekli na uho pesem, ki sta jo poznali že iz domače cerkve, a so jo peli Tolminci popolnoma po svoje. Anica je poskušala posnemati lepo melodijo najprej s polglasnim mrmranjem, a kmalu se je opogumila in tudi sama glasno pela. Ko se je preril do njiju tata, sta obe dremali. Glava jima je kinkala na prsi, bolj sta sedeli na petah, kot klečali na kolenih. Zbudil ju je, ko je odmolil pokoro in preprosto, čisto osebno molitev za ženo v nesrečnem Egiptu, ki mu ni vedel boljšega imena. Ni dvomil v ženi-poštenje, a vseeno mu ni bilo po volji, da je tako daleč od doma in družine. Dostikrat je slišal opazke ljudi, da so Brici lenobe, ki žive na ramenih svojih žena. Zemlje so imeli doma premalo, da bi jih redila z zelenjavo, češnjami in vinom, v Egiptu pa so potrebovali ženskih, ne moških rok za hišna dela. Sam ni bil popolnoma nič kriv, če se je zaradi revščine razbila tudi njegova družina. Njegova čevljarska obrt je bore malo nesla, včasih niti za sol in potrolej. Cokle, ki so jih nosili skoraj vsi, so dolgo trajale. Res je imel pod hišnim oknom kopico ponošenih čevljev, ki so čakali popravila, a bili so taki, da bi lahko brez škode kar vse zažgal. Kar je bilo dobrih, je moral navadno brž popraviti, ker se je mudilo, za plačilo pa je slišal:

»Ti bom že jutri prinesel!«

Tisti jutri je le redkokdaj prišel v vas, in tako revščina ni in ni hotela iz hiše. K sreči je bila Nanica Tinčeva tako podjetna, da si je upala čez lužo v tuje kraje po kruh in obleke.

»Tata, jaz sem lačna, trudna in zaspana!« je zehala ob njem Anica, ki se je spretno prerila iz nabasane cerkve.

»Le za mano pojdiva,« je vabil od spovedi olajšani Štefan.

V gostilni je naročil sebi četrtinko belega, za deklici pa pokalico. Vprašal je po prenočišču, a je bilo že vse zasedeno. Ponudili so mu, da spita punčki lahko v sobi, kjer sta že dve ženski, Anica se ni marala ločiti od očeta, zato ponudbe ni sprejel. Ob pokalici in vino so pospravili strožji fižol in pol hleba patrovega kruha. Vsega je bila deležna tudi Ida, čeprav je imela še svojega preveč. Anici je ponudila košček cvrtja in bila skoraj nevoljna, ko ga je deklica res vzela in spravila v lačna usteca.

Medtem se je bilo stemnilo in zavel je hladen veter. Ljudje so v skupinah sedeli daleč naokoli po hribu, klepetali, jedli in pili, otroci pa so se lovili in piskali na petelinčke.

Anica je z Ido obredla vse stojnice, občudovala razstavljeno kramo in premišljala, kako bi prišla do vsega tistega, kar se je bila namenila kupiti na božji poti.

Usmilil se je je tata in res si je lahko izbrala pisane petelinčke in nekaj svetinjic. Tudi razglednico s svetogorskim svetiščem in z Marijino podobo v vrhnjem kotu so kupili. Pisati jo je bilo treba materi v Egiptu.

Anica je nerodno prepisala naslov z neke kuverte, ki jo je imel oče s seboj, in na drugem delu razglednice sta se deklici podpisali s krstnim imenom, Anica je še široko napisala besedo tata, Štefan pa je naredil križ.

Ko je spuščala Anica razglednico v nabiralnik, se ji je zdelo, da ni samo na Sv. gori, ampak tudi pri mami v Egiptu.

Domačija Beneških Slovencev

»Tata, na kateri strani je naša mama?« je hotela vedeti.

Štefan Tinčev je v zvezdnati noči poiskal morje in zamahnil z roko v njegovo smer:

»Tam doli nekje, a zelo zelo daleč.«

Anica je nekaj trenutkov strmela v daljavo, se nasmehnila in rekla: »Obljubila mi je, da mi bo prinesla veliko punčko.«

»Saj hodiš že v šolo, kaj se boš igrala! Rajši se uči računati, da ne boš vsak dan v kotu, kot si bila letos. Kaj še veš, koliko je ena in tri?«

Ne bodi lena, je Anica naglo dvignila zagorelo levico in začela nerodno premikati prste.

»Štiri!« je takoj zaklicala Ida in se zmagoslavno nasmehnila tatu Štefanu. »Jaz sem imela letos v računstvu enico!« se je postavila.

»Na še en cukrček, ker si tako pridna,« jo je nagradil oče.

»Še meni enega!« je zaprosila Anica.

Spustil ji je v dlan košček lepljivega sladkorja in rekel: »Kar v cerkev pojdivo. Sedli bomo v kakšno klop in zadremali. Saj bo kmalu dan. Po prvi maši bomo šli domov.«

Še v spominih je bila tista noč zelo neprijetna. Nekaj časa je spala in težko sanjala, nekaj časa se je premetavala na trdi klopi in nazadnje se je zleknila za hrbtno očeta, ki je sedel na robu klopi, držal glavo na rokah in spal, kadar je pač nanoslo, da ga je spanec zares premagal. Nekateri romarji so peli, drugi dremali in se tako menjavali. Spovedniki so zapustili tiste svoje male kajžice z mrežastimi okenci pozno čez polnoč in bili bolj izmučeni kot vsi romarji skupaj.

Nazadnje se je le zaspavalo. V zvoniku se je oglasil težki svetogorski zvon in oznanjal sveto jutro. Potem je začelo zvoniti k prvi sveti maši. Zvonenje je vplivalo na vernike kot jutranje umivanje z mrzlo vodo.

(Dalje)

ZGODOVINA SLOVENSKEGA ŠOLSTVA

IV.

Svetovna vojna je s svojimi posledicami posegla tudi v šolo. Mnogo šolskih stavb je zasedlo vojaštvo, učitelji so bili mobilizirani, matere pa so morale z otroki k sorodnikom na deželo, kjer je bilo več živeža kot pa v mestu. Ko je vojna vihra ponehala in je nastopilo zatišje, si je oddahnila tudi šola. Slovenske šole, katerim je vojna zadala mnogo udarcev, so se številčno okrepile. Statistika nam za tržaško občino za šolsko leto 1920/21 izkazuje najvišje število slovenskih otrok, ki je bilo kdajkoli doseženo, to je 5357 učencev. Ta številka nam pove, da je bilo leta 1920/21 na slovenskih ljudskih šolah samo v Tržaški občini več kot petkrat toliko ljudskošolskih otrok, kot jih je pa danes na vseh slovenskih šolah na Tržaškem ozemlju.

Kaj pa v samem Trstu? V strogem mestnem središču občina ni nikdar hotela odpreti samostojnih slovenskih šol. Politično društvo Edinost je že leta 1884 zahtevalo od občine otvoritev nekaterih slovenskih ljudskih šol. Pismeno zahtevo Edinosti je podpisalo 1429 slovenskih očetov iz tržaškega mestnega središča. To zahtevo so v mestni sejni dvorani sicer 10. decembra 1884. prečitali, a do razprave o vlogi ni prišlo. Uradni podatki pa nam za leto 1909/10 izkazujejo, da je bilo v ulici sv. Jurija 273 slovenskih učenek in učencev in v ulici Fontana pa 395 učencev in učenek, ki niso bili deležni pouka v materinem jeziku.

V obrambo jezikovnih pravic v šoli je leta 1886 stopila slovenska Družba sv. Cirila in Metoda. Ta družba je prevzela skrb za slovensko šolstvo v narodno ogroženih krajih, kjer oblast ni hotela ustanoviti slovenskih šol. V narodno mešanih krajih deželne oblasti niso dovoljevale manjšinskih šol, temveč le raznarodovalne šole. Skrb za srednje in visoke šole je država pridržala sebi, ljudske šole pa so prevzele dežele, ki so šolstvo prikrojemale časovnim in krajevnim zahtevam večine. Če so Slovencem rezali kruh Nemci ali pa Italijani, kar je bilo v obmejnih krajih, je bilo to v škodo slovenski šoli. Zato je morala prevzeti skrb za obrambo narodnega življa v šoli Družba sv. Cirila in Metoda, ki je ustanavljala in vzdrževala v narodno ogroženih krajih otroške vrtce in ljudske šole.

V Družbi sv. Cirila in Metoda so spočetka sodelovale vse slovenske politične skupine in stranke. Ker je bila tržaška mestna zbornica gluha za prošnje in pritožbe c slovenski šoli, je Družba sv. Cirila in Metoda prevzela skrb za narodno šolo, država pa ji je pomagala s tem, da je vsaj delno plačevala učiteljstvo. V Trstu je ta družba ustanovila in vzdrževala slovensko ljudsko šolo

pri sv. Jakobu v ulici Montecchi 6 in v Drevoredu XX. septembra, kjer stoji danes veleblagovnica Standa. Šola v Drevoredu XX. septembra je morala takoj po vojni prenehati z delom. Med vojno je imela ta šola 619 učencev in 11 razredov. V načrtu je bila še šola pri Sv. Vidu, a je to namero preprečila vojna. Največji razmah je dosegla družbena šola pri Sv. Jakobu. Cesarско-kraljevi odlok tržaškega namestništva z dne 4. oktobra 1888 števil. 50880 je dovolil Družbi sv. Cirila in Metoda, da sme pri Sv. Jakobu odpreti I. razred ljudske šole s slovenskim učnim jezikom. Redni pouk se je začel 15. oktobra 1888. Otvoritev slovenske šole v mestu je bil najboljši odgovor za nahtevo, da naj bi slovenski otroci stanujoči v mestu hodili v okoliške šole, ako njihovi starši žele, da bi otroci prejeli pouk v materinem slovenskem jeziku. Leta 1892 so na tej šoli odprli vzporednico za dekleta in naslednje leto 1893 je bila ta šola popolna petrazrednica — edina popolna ljudska šola na Primorskem.

V šolskem letu 1920/21 je ta šola imela 1831 otrok v 26 razredih, leta 1922/23 pa 1427.

Težak pa je bil za slovenske javne šole udarec Gentilijeve šolske reforme. Kraljevi odlok z dne 1. oktobra 1923 števil. 2185 je določil, »da bo z novim šolskim letom 1923/24 v prvih razredih vseh osnovnih šol s tujim jezikom italijanščina učni jezik. V naslednjem letu bo ista določba veljala za druge razrede in tako postopoma dalje leto za letom, dokler ne bo v skladu s številom razredov italijanščina učni jezik na vseh osnovnih šolah. Preskrbljeno pa bo za pouk drugega jezika.« Tako je bila postopoma ukinjena slovenska šola. Slovenščina je bila dovoljena le kot dodatni predmet dveh tedenskih ur, če so se učenci zanjo prijavili. Leta 1925 pa so odpravili še to ugodnost.

Gentilijevo reformo je začasno preživela le Cirilmetodova šola pri Sv. Jakobu in se ohranila še do 22. septembra 1930. leta, ko je morala pod pritiskom prenehati z delom. Vodja šole je na dan začetne službe božje prejel ukaz, da je šola zaprta, dasi je že morala prej prevzeti italijanski učni program.

Javnih srednjih šol Slovenci v Trstu niso imeli. Slovenski dijaki so zahajali z nemško gimnazijo. V Trstu je nekaj let obstajala le zasebna trgovska šola, med vojno in neposredno po njej pa so bili v Trstu srednješolski zaposlovalni tečajji, ki so pripravljali dijake za izpite na gimnaziji, ker so vsled vojnih in povojnih razmer bili oškodovani za redno šolanje.

Nove politične razmere in še posebej novi režim je zadal slovenskemu šolstvu hud udarec.

NEKAJ DNI PO AFRIKI

(12. NADALJEVANJE)

Nikakor nočem grajati misijonarjev in njihovega skoraj evropskega stila cerkvenih zgradb. Nekajkrat sem že prebiral potopise, kjer so se avtorji skoraj zgražali nad številnimi afriškimi cerkvami, zgrajenimi po evropskih tradicijah.

Na prvi pogled bi človek skoraj pritrdil takim mnenjem. Tudi rimska kongregacija »de Propaganda fide« je večkrat priporočala, naj se misijonarji ozirajo na krajevno gradbeno umetnost pri zidavi svetišč. Pri tem je omenjena kongregacija mislila predvsem na Indijo, Japonsko, Kitajsko in na vso južno Azijo, kjer so misijonarji ob svojem prihodu naleteli na mogočne pagode in budistične templje. Razumljivo, da misijonarjem, vsaj v začetku, nikakor ni šlo v glavo, da bi posnemali poganski slog pri gradnji katoliških cerkva.

Popolnoma drugačne okoliščine pa so misijonarji našli ob svojem prihodu v Afriko. Tu, vsaj med prebivanjem Bantu, to je v južnem delu afriškega kontinenta, ni bilo prav nikakih poganskih templjev ali vsaj njihov razvalin, ki naj bi misijonarjem služili za nekaj vzorec krščanskih svetišč. Kar se namreč tiče gradbene umetnosti, so Afrikanci zelo skromni. Imajo svoje majhne, enoprostorne, okrogle koč, ki se le prav malo med seboj razlikujejo. V nekaterih pokrajinah, tako na primer v severnem Transvaalu, je ta posebnost, da pozidajo skupino koč prav eno poleg druge in okrog postavijo kak meter visok zid. Omenjeni zidovi so večkrat prav zanimivq poslikani in je značilno, da vsako pleme na svojski način poslika svoje zidove.

Razumljivo je, da je evropski misijonar v Afriki zgradil najprej preprosto kapelico in potem večjo cerkev v svojem evropskem stilu.

Videl pa sem med potovanjem po južnem delu Afrike nekaj cerkvà vsaj približno v slogu domačinov. Skof iz Bulowaya (Južna Rhodezija) me je spremljal na misionsko postajo »Kraljica sveta«, kjer mi je pokazal novo cerkev. Ogromna okrogla stavba, v slogu domačih koč, pokrita s pločevino, napravi zunaj vtis velikega silosa. Notranjost cerkve je pa zelo praktična, saj vsi navzoči prav lahko sledijo svetim obredom.

kaj pravite vi?

ODGOVARJA LOJZE ŠKERL

GREMO NA LEVO!

Od raznih strani me svarijo, naj ne zaidem na levo; da je dandanes velika nevarnost, da zaidemo na levo. Pred čem ali pred katero nevarnostjo me pravzaprav svarijo? Kaj pomeni »iti na levo?« Korošec

»Na levo iti« navadno pomeni iti po poti ali se približevati poti, ki jo je začrtal komunizem (socializem). Da komunizem, ki ga ponekod imenujejo socializem, rešuje sebe in ne drugih (svoje interese in ne interesov drugih), ni treba znova poudarjati. Da išče to rešitev po zmagi nad vsako vero v nadnaravne moči in v Boga, je mislim tudi vsem znano. Ali je treba sedaj razlagati, zakaj je nevarno približevati se taki poti?

Včasih naletimo na ta izraz (iti na levo) pri tistih, ki želijo in se trudijo, da bi zanesli v svet pravo socialno pravičnost, ki ima svojo podlago v nravnem redu, ki ga je začrtal sam pravični in dobri nebeški Oče. Gre tu za uvedbo Kristusovega nauka v vse javno in zasebno življenje. Gre zato za neke vrste revolucijo, ki naj svet iztrga iz materialističnega in egoističnega zadržanja in ga usmeri na pot krščanske ljubezni in pravičnosti, za katere zmago je Kristus vstal od mrtvih. To je pot papeža Janeza XXIII. in Pavla VI.

Mislim, da tu ni na mestu izraz »iti na levo«, ker ustvarja zmedo in pri nekaterih ustvarja prepričanje, da je ta krščanska »revolucija« podobna komunistični in da je delo za preureditev sveta po krščanskih načelih hoja za Leninom ali Marxom in ne hoja za Kristusom.

Ponekod najdemo ljudi, ki se bojijo prenovitve in zato obtožujejo tiste, ki po prenovitvah hrepenijo in se za njihovo uresničitev borijo, da »gredo na levo«. In zaradi tega delo zastane in ni poguma za iskanje resnice, za trezno in pravilno presojanje trenutnih zahtev in tudi za potrebno tveganje v iskanju novih poti.

S kakšno lahkoto nam sovražnik prepriči zagon, če nas obtoži, da gremo na levo? Katoličani se umaknemo s pozorišča in sovražnik gre mirno naprej. Dosegel je, kar je njemu koristno: da mu niso katoličani na poti. Zato: ne na levo in ne na desno, ampak naprej!

SVOBODA VESTI

Veliko govorijo o svobodi vesti ali svobodi veroizpovedi. Za kaj pravzaprav gre? Slišali smo, da se je celo razprava pri koncilu precej ogrela zaradi tega vprašanja. In to pri tem zasedanju, kakor že pri prejšnjem. Jože

Ko bo koncil odobril »izjavo« o svobodi vesti, se bomo k stvari povrnili. Važan je za vse.

Za danes naj navedem samo nekaj stavkov iz pisma jugoslovanskih škofov, ki so se deloma dotaknili tudi tega vprašanja. Takole pravijo:

»Cerkve se zavzema za složnost in ljubezen med ljudmi vseh barv in plemen, vseh prepričanj in stanov. Pri-

zadeva si, da pomaga ustvarjati svet miru, pravice in resnične vzajemnosti med vsemi narodi, pa vendar srečuje često nasprotovanje in nerazumevanje. Pa ona kljub temu oznanja ljubezen do vsakega človeka: tudi do tistega, ki ne sprejema evangelija kot svoje življenjsko prepričanje, in do tistega, ki se razglša za nevernika. Nikogar ne smemo sovražiti in zaničevati. V vsakem človeku smo dolžni spoštovati človeško dostojanstvo.

Nikogar prepričanja se ne smemo s silo dotakniti. Nikomur se ne sme usiljevati vera, pa tudi brezboštvo ne. V imenu človeškega dostojanstva slovesno poudarjamo, da ima tudi vernik pravico, da ga spoštujejo. Cerkev ne more oznanjati drugačnega humanizma, kakor humanizem ljubezni in miru. Ona blagoslavlja vsa prizadevanja za blaginjo in mir na svetu, pa ne samo splošni mir med narodi, marveč tudi osebni mir vsakega človeškega bitja posebej: da v miru veruje, da v miru moli, da v miru živi spodobno človeško življenje. »

»Človek ni samo telo, ima tudi razumno, nesmrtno dušo, s katero teži za duhovnimi vrednotami. Da se torej človek čuti zadovoljnega in mirnega, ima polno pravico do svobode, da živi v skladu s svojo vero in vestjo.«

»Po vsem svetu se govori o človečanskih pravicah in velja za barbarstvo preganjanje človeka zaradi barve njegove kože. Ali, če se zgodi huda krivica človeški osebi, kadar jo kdo zapostavlja in zaničuje zaradi kake telesne posebnosti, se še mnogo hujša krivica godi človeškemu bitju, kadar kdo posega v njegovo duhovno resničnost in kadar ga kdo ponižuje zaradi njegovega verskega prepričanja.«

NASMEH ALI POSMEH?

Slišal sem našega g župnika, ki je tožil nad fanti. »V šoli,« je dejal, »se z njimi kar dobro razumem. Tudi v cerkev mi v šolskih letih še pridejo. Ko pa šolo končajo, jih ni skoraj več v cerkev. To še razumem, ker vem, da se mnogi cerkve bo'ijo, ker se bojijo, da bi bili premalo fantovski, če bi v cerkev hodili. Bojijo se pač posmehovanja in bežijo pred lastno odgovornostjo. Želijo pokazati, da so samostojni, a prav v tem pokažejo, da so na žalost od drugih odvisni.

Nekaj drugega pa ne morem razumeti. Ko se po šolskih letih kdaj srečamo, me še pozdravi'o, a z nekim čudnim nasmehom, ki sem ga večkrat opazil pri nekaterih že v šolskih klopeh. In to tisti, ki jih ni več v cerkev. Kaj naj pomeni tisti nasmeh? Posmeh, pomilovanje? Ali so jim drugi odkrili »skrivnosti« o duhovnikih, njihovem vedenju in delu? Kaj vidijo v nas, da se nam posmehujejo?«

Kaj pravite Vi?

Janez L.

Morda ne bo tako hudo. Vsekakor sem pa že sam isto ugotovil. Če ne bi bil duhovnik, bi rekel: Na posmeh odgovori s posmehom in s pomilovanjem. A Kristus je prošil za svoje preganjave in kričal pod križem: »Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo.«

Se hujše kot posmeh je pa kletvina. In kolikokrat sem bil priča, da so predvsem mladi ljudje (dijaki) zakleli — in prav debelo in gnusno —, ko je šel duhovnik mimo. Ko sem jaz šel mimo. In nalašč. Duhovnika

Drugi primer sem pa našel v škofiji Queens-town, prav na jugu afriškega kontinenta, v kraju Mc Kays Nek (Thembuland). Cerkev je popolnoma nova, v obliki križa. Podolžno ladjo predstavljata dve zelo veliki okrogli koči, katerih strehi sta popolnoma ločeni druga od druge, dočim je notranjost en sam prostor. Prečno ladjo pa tvorita zopet dve manjši pozidani koči, ki pa v notranjosti prideta komaj do izraza. Meni je cerkev prav ugajala in škof mi je povedal, da so se tudi domačini nanjo privadili.

Vrnimo se k lepi cerkvi Brezmadežne.

Cerkev je zidana iz rjavega, skrbno obdelanega kamenja, streha pa je iz pločevine. V prav nizkem zvoniku visita dva zvona. Vsa okna, tudi na pročelju cerkve, imajo barvasta stekla. Notranjost svetišča napravi zelo lep vtis. V prav okusno izdelanih klopeh je prostora za nad osemsto vernikov. Tlak je lesen, neke vrste parket. Široka oltarna miza je iz enega samega kamna in nad lepim tabernakljem kraljuje velika slika Brezmadežne. Na cerkvenem tlaku in na drugih predmetih ni bilo videti niti praška. Ako izvzamemo lep križev pot, so stene in strop brez vsakih slik, kar pa nikakor ne moti, kajti barvaste slike v oknih so kar zadostne.

Na tako cerkev bi lahko bila zelo ponosna vsaka slovenska župnija in mislim, da bi tako svetišče tudi v samem Rimu zbudilo pozornost, posebno zaradi reda in snage.

Preden sva potrkala na župniška vrata, sem tako mimogrede omenil škofu, da se mi zdi cerkev res malo prebogata za revno okolico.

Ne da bi ugovarjal moji pripombi, mi je nadpastir začel pripovedovati o nastanku cerkve, ki je res edinstven. Krajevni župnik je namreč Kanadčan in njegovi starši ter bratje so precej premožni; v družini je več zdravnikov. Ko so ti zvedeli, da njihov sin oziroma brat išče denarnih sredstev za novo cerkev in župnišče, so se ponudili, da bodo vse zgradili na lastne stroške: župniku so izrazili samo dve želji: cerkev naj bo posvečena Brezmadežni in pri gradnji naj ne gleda na denar. Misijonar je obe želji prav rad izpolnil, posebno drugi pogoj mu je prišel zelo prav. Dobrotniki so res držali besedo. Najbolj pa je bil vsega vesel škof, saj mu ni bilo treba iskati denarnih sredstev za gradnjo nove cerkve.

V župnišču sva našla celo vrsto ljudi, največ mater z malimi otroki. Duhovni gospod si je dal napraviti lepo sprejemnico in zdravniško sobo, kajti ves svoj prosti čas uporabi za sprejemanje bolnikov. V tretji sobi ima prav lepo zalogo zdravil, ki mu jih pošiljajo od doma. Župnik je no vsej priliki podedoval po očetu nagnjenje do zdravniške znanosti. Mož zdravi vse, katoličane in poganec, brez vsake odškodnine. Res pa je, da si je tako pridobil srca vseh domačinov. Vsi se zatekajo k njemu v duševnih in telesnih težavah.

O mojem obisku je župnik bil obveščen že prejšnji dan, zato ga nisem prav nič iznenadil. Ko sva si stisnila roki sem mu dejal: »Čestitam vam k vaši res lepi cerkvi.« »Pa nikakor ne mislite, da je bila zgrajena z denarjem, ki ga dobimo iz Rima,« mi je v smehu odgovoril gospod.

Naš pogovor je bil prav kratek, kajti vsem se je mudilo: župnik je moral k svojim bolnikom, midva s škofom pa naprej. Med potjo sva se še nekajkrat ustavila, pa le za malo časa. Kmalu po sončnem zatonu sva se pripeljala v Maseru. Ker je moral škof še isti večer domov, sva se kar hitro poslovila in si voščila na svidenje v Rimu.

V Marakabei in Thabo's

Kakor sem že omenil, so me misijonarji gorskih predelov že na dan mojega prihoda v Maseru povabili na svoje misijone. Že takrat sem sklenil, da si bom na vsak način prihranil vsaj en dan za obisk župnij po gorskih planotah.

Tajnik maserujškega nadškofa, ki me je že spremljal na misijonsko postajo Roma, je tudi tokrat skrbno pripravil ves načrt kratekega potovanja.

V Basutolandu imajo katoliški misijonarji svojo lastno radijsko oddajno in sprejemno postajo. Dvakrat na dan, zjutraj in zvečer, so najprej poročila, ki pač zanimajo vse misijonarje, in nato sledijo naročila posameznikom. Misijonarji sami tudi lahko sporoče v Maseru, ako se jim kaj pripeti. V deželi, kjer še ni telefonskih naprav in kjer so tudi cestne zveze zelo slabe, posebno v gorskih predelih, je ta radijska postaja pravi blagoslov.

(Dalje)

Eden najlepših prizorov na morju

to zadene, ko opazi, da je mlad človek s kletvino tako javno odkril praznoto svojega srca in brezčutnost za pravo lepoto in dobroto.

Ali kaj naj rečem ali naredim, ko opazim, da komu zastane skoraj srce, ko stopi duhovnik v tramvaj, avtobus itd.? Sedaj bo pa nesreča! Ko vidiš, da se ta ali ona gospa in gospodična oprijemlje »strelododa«, da ne bo nesreče zaradi duhovnika? In najbolj čudno je vse to, ko se katera oprijemlje »strelododa«, ki je svetinja Matere božje ali križec na prsih.

Praznino, ki jo pusti pomanjkanje vere ali odpor proti nebeškemu Očetu, je treba napolniti s posmehom, kletvino ali praznoverjem. Če bi včasih le to zadostovalo...

PREVEČ PAPIRJEV ...!

Bil sem v nedeljo nekje pri maši. Molili so in peli v slovenskem jeziku. Lepo je bilo. Samo župnik ni napravil prav lepe »figure«. Imel je pred seboj par knjig, brskal je po listih, obračal strani sem pa tja. Ali nimamo Slovenci še primerne knjige za na oltar pri maši?

Pepi

Če so ljudje lepo peli in molili, ni župnik napravil grde figure. Brez njegovega prizadevanja in truda bi se ljudje ne naučili. Če je pa brskal po papirjih in raznih pripomočkih, ni njegova krivda, ker boljšega pač nimamo. Lepo bi bilo, če bi mogli preskrbeti duhovnikom misal na oltarjih v velikem formatu. A do sedaj so še samo sanje. Stroški bi bili veliki, odjemalcev pa malo. Ni naša krivda, če nas je malo. A kljub temu smo lahko zadovoljni, ker smo pri liturgični reformi in liturgičnem sodelovanju dosegli razveseljive uspehe. A to je samo začetek. Ne bi bil uspeh, če bi na to pozabili. Skrbimo zato, da bomo še napredovali in prišli tudi do lastnega velikega mašnega misala.

VERITAS

Po italijanskih šolah imajo vsako leto neke vrste tekmovanje iz verouka. Najboljši dijaki dobijo nagrado. Nekateri gredo celo v Rim. Zakaj nimamo kaj takega tudi na naših šolah? Koristilo bi verouku, ki ga nekateri dijaki tako podcenjujejo.

Dijak

Tekmovanje ima naslov »Veritas«. Nekateri šole ga vzamejo zelo resno in dosežejo dobre uspehe. Na slovenskih srednjih šolah v Gorici so imeli tudi nekaj podobnega.

Z izvedbo tega tekmovanja so združene razne težave. Če bi se bolj pobrigali, bi ga verjetno že izvedli. Dokler bodo šole, bo še vedno čas za to inicijativo. Kakšni bi bili uspehi? Ali bi se mogli postaviti s svojim znanjem verouka? Ali ni prav premajhno poznanje verouka krivo, da ne pride med mladimi ljudmi (zlasti med dijaki višjih šol) do potrebnega in koristnega razgovora o verskih in cerkvenih zadevah? Za razgovor je potrebno poznanje vsaj najvažnejših resnic, problemov in težav. Zato pa tudi ni razgovora (dialoga) med človekom in Bogom. In kjer ta razgovor manjka, ni prave podlage za prijateljski in nesebični razgovor z bratom in sestrom.

POGOVOR Z MLADINO O MLADINI

Mnogo tožimo in se zaskrbljeno sprašujemo, kaj je z današnjo mladino. Morda je drugod ta zaskrbljenost še večja kot je v našem malem slovenskem svetu.

Tožimo, da je v splošni zmaterializiranosti postala tudi mladina zmaterializirana. Da je v njej premalo idealov, premalo pripravljenosti na žrtve, na odpoved, pripravljenosti za delo. Da se mladina vse bolj in bolj udaja lagodnosti, brezdelju, ponekod da prehaja v najrazličnejše nenaravne, nemoralne ekscese, ki se po velikih mestih pogosto končajo v kriminalu.

Vedno je bil prepad med mladimi in starimi, a danes se zdi večji kot kdaj koli. Posebej zato, ker je danes mladina bolj kot je kdaj bila drzna, brezobzirna. In ker je prelomnica v kateri živimo, tako zelo velika. V krizi je tudi avtoriteta.

Ker je za majhen narod vprašanje mladine še bolj važno kot za velikega (za male narode je to vprašanje gotovo vprašanje njihovega obstanka) smo, potem, ko smo o tem že dosti med seboj govorili, povabili na razgovor več ljudi, ki jim je pri srcu ta problem. Povabili smo starejše in mlajše, nekaj profesorjev in učiteljev, starše, dijake in delavce. Razgovor je bil v petek, 24. septembra v prostorih Slovenske prosvete v ulici Donizetti.

Navedli bomo nekaj misli iz uvodnega referata, ki ga je imel prof. Jože Peterlin in iz zelo živahne debate in razmišljanj, ki so jih razvijali zlasti: prof. Ivan Theurshuh, ki je zborovanje vodil, prof. Lojze Rebula, dr. Slavko Tuta, župnik Albin Grmek, kaplan Dušan Jakomin, prof. Maks Šah, msgr. Jože Jamnik, msgr. dr. Jože Prešeren, župnik Marijan Živec, kaplan Stanko Zorko, akademiki Pavel Fonda, Miro Opelt, Igor Tuta in drugi.

V razgovoru smo skušali najti najboljšo pot, kako reševati vsak dan sproti mladinsko problematiko in kako najti katoliškim mladinskim organizacijam najustreznejšo obliko.

Povsod po svetu katoličani razmišljajo o tem in Cerkev nam naroča, da iščemo rešitve v svojem malem svetu tudi mi.

V OSREDNJI SLOVENIJI.

Večina slovenske mladine živi danes v državi, ki je zgrajena in urejena po marksistično-leninističnih načelih. Njena državljanska vzgoja in državna šola vzgaja mladino enostransko. Cerkev je od te vzgoje odrinjena in more posredovati svoj nauk mladini le v toliko, kolikor pride mladina po takih ali drugačnih poteh do Cerkve. S tem ni rečeno, da ni med mladino v osrednji Sloveniji tudi verne mladine. Vendar trdijo, da je velika večina te slovenske mladine brez vsakih idealov.

Ko so bili naši maturanti letos na izletu v Jugoslaviji, so tržaški študentje veliko peli, bili stalno skupaj, bili so disciplinirani. Na plaži so sedli v krog, eden maturantov je potegnil harmoniko in skupno so peli. Jugoslavanji so seveda opazovali to mladino in eden med tolikimi je izrazil svoj vtis takole: »Kakšna mladina je to! Pri nas pa jim ni drugo kot za seksualnost in pijačo. Zdaj bi že razbijali prazne kozarce ob stene...«

Pisma v jugoslovanskih časopisih govore pogosto o moralni propalosti mladine.

Znani so primeri, ko je jugoslovanska policija odkrila različne organizacije slovenske mladine, v katere so se zbirali zaradi moralnih perversnosti.

Univerzitetno naselje je javna živa priča, kam je oblast sama usmerila mladino. Eden mlajših slovenskih koroških akademikov je dejal jugoslovanskemu funkcio-

narju, ko so mu pokazali to naselje takole: »Če bi slovenska mladina na Koroškem začela tako življenje kot ga vidim tukaj, potem v dvajsetih letih ni na Koroškem več Slovencev.«

Ustroj, ki je ubil v večini slovenske mladine ideale, za katere je vredno živeti, mladine ni pridobil za komunizem. Kako to, se danes sprašujejo ideologi in politiki v Jugoslaviji.

NA KOROSKEM

Tista slovenska mladina na Koroškem, ki se zbira v katoliških organizacijah, je ostala slovenska. Druga je po večini narodno omajana ali pa sploh več narodnostno ne čuti. Nekatoličani se vključujejo v avstrijske stranke in družbo.

Med koroško katoliško mladino pa je mnogo delavnosti, Koroška dijaška zveza, ki je imela pred kratkim svoj občni zbor v Celovcu, na slovenski gimnaziji absolutno prevladuje. Ima redne sestanke, ima pevski zbor, ima Oder Mladje, ima reviji Dijaški glas in Mladje, pomaga v drugih katoliških deželnih in farnih organizacijah.

A tudi na Koroškem razmišljajo, kako angažirati še večji del mladine in pritegniti še tisto, ki stoji pasivno ob strani.

Veseli koroški študentje igrajo

NA GORIŠKEM

je v katoliških organizacijah skromno število mladine. Posebno pa je premalo aktivna, razen nekaterih krajev, kjer je zelo delavna. Tožijo organizacijski delavci in mladina sama. Gotovo bodo v tem napisali več goričani sami.

IN PRI NAS ?

Tudi mi ne moremo biti zadovoljni. Pred vojno na Tržaškem ni bilo kakih katoliških mladinskih organizacij. Mladina je bila sicer organizirana, toda ne v kaki katoliški organizaciji. Organizacije so imele pač samo narodni značaj. Mladi, različni po svetovnem nazoru so drug drugega spoštovali, cenili so prepričanje drug drugega. Bila je zares lepa harmonija med mladimi ljudmi.

Zadnja vojna nam je prinesla ideološko ločitev. In po vojni so kot protiutež izrazitim marksističnim organizacijam, ki so bile totalitarne in niso dopuščale, da bi bila mladina kje drugje kot v njihovih organizacijah, morale nastati katoliške mladinske organizacije. Tve-

Tržaška in goriška mladina na Ukviški planini

gano je bilo organizirati mladino izven marksističnega kroga. Organizatorje so proglašali za izdajavce in nad mladino, ki se je želela odtegniti marksizmu je vladal vsaj v začetku precejšen teror, ki je trajal ves čas, dokler so se začele te organizacije močne.

Vendar so kljub temu nastale katoliške mladinske organizacije na Tržaškem. Na ta zgodovinska dejstva je treba spomniti, ker bi jih nekateri radi pozabili. Za katoliške mladinske organizacije pa, ki so nastale sredi tihega in javnega terorja, je to ponos, o katerem zgodovina ne bo mogla molčati, ko bo pisala o preteklosti naše manjšine.

Danes se poslužujejo nekateri drugačnih sredstev, da bi onemogočili katoliške mladinske in druge organizacije. Tisti nekdanji teror ni danes več mogoč. Pogosto pa se poslužujejo drugačnih sredstev: klevet, ki jih spretno razširjajo nevidni prišepetavci, sejanje nezaupanja do delavnih katoličanov, vaba k skupnim organizacijam, češ, saj niso katoliške organizacije potrebne, prepričevanje, da naj bodo vsi Slovenci v eni sami organizaciji, istočasno pa vključevanje slovenske mladine v italijanske organizacije in stranke. Ne moremo tajiti, da imajo ta prišepetavanja pri mnogih uspeh. Da se je tem prišepetavcem marsikje posrečilo s svojo vztrajnostjo marsikoga prepričati, da ni potrebna katoliška organizacija, ker da je lahko ena sama organizacija za vso mladino; mladina naj gre enkrat sem, enkrat tja, kjer je pač bolj zabavno in lepše in kjer bo imela več koristi... In zato so mnogi pripravljani kaj narediti »skupno«, malo pa je pri marsikom pripravljenosti, da bi »katoliška organizacija« kaj naredila.

ALI NAM RES NISO KATOLIŠKE MLADINSKE ORGANIZACIJE POTREBNE ?

Če bi bile samo take, da bi šli zdaj sem, zdaj tja, iskali samo, kje bo zabavneje in kje bo več ugodnosti, pa nobene obveznosti, nobenega dela, potem take organizacije najbrže res niso potrebne.

Potrebne pa so take organizacije, ki imajo svoje članstvo; ki družijo krog mladih ljudi, ki isto hoče; ki bistri in pogloblja poglede in nazore o svetu in življenju; ki organizirano dela in je njeno delo idealno, predvsem v službi naše narodne manjšine.

Nekaj razlogov, zakaj so katoliške mladinske organizacije potrebne:

a) Mladina, ki dorašča, teži iz družine v družbo. Nobenim staršem ne more biti vseeno, kakšno družbo bosta imela njihov sin in hčerka. V katoliških mladinskih organizacijah mora biti ta družba poštena, dostojna, lepa in prijetna, dobra in bratska.

b) V šoli, v javnem življenju, v časopisih in revijah, v kinu, v radiu in televiziji je mnogo svobode. Je mnogo nekrščanskega in protikrščanskega duha, je mnogo protikrščanske propagande, je tudi mnogo zgodovinske potvorbe kar zadeva Cerkev in krščanstvo sploh. Poleg ka-

teheta v šoli, poleg pridige v cerkvi je potrebna posebna skrb mladinskih katoliških organizacij, da v razgovorih in predavanjih opozarjajo in zavračajo protiversko propagando, sile, ljudi in sredstev, ki se jih poslužujejo. Če ne bomo imeli katoličani takih organizacij, bo prej ali slej strupeno ozračje okužilo slovensko mladino in jo potegnilo v kalno družbo.

c) Če pravijo idejni nasprotniki naši mladini, da ni potrebno imeti mladinskih organizacij in da so lahko vsi skupaj, govore tako samo katoliški mladini. Kajti oni imajo svoje organizacije; imajo celice, kjer se gradijo komunisti in kjer določajo taktiko, ki naj jo uporabijo v razdiranju nasprotnikovih organizacij. Drugi spet imajo svoje stalne študijske tedne ali v Italiji ali na Bledu, v Bohinju in drugod, kjer prav tako določajo taktiko in predvsem, kjer ustvarjajo tako imenovane »zgrajene« fante in dekleta, ki bodo v neki organizaciji delovali in pomagali uresničiti določene cilje.

Če imajo torej idejni nasprotniki svoje organizacije, je vsaj tako potrebno, da jih ima tudi katoliškega mladina.

č) Mlade sile so velik kapital. Velik greh je, če te sile spijo, če te mlade sile ne opravljajo dela v službi naroda, posebej pri nas v službi narodnostno ogrožene manjšine. Te mlade sile lahko mnogo narede v organizacijah. Zato naša mladina greši in mi z njo, če je ne pritegnemo k organiziranemu delu.

Voditi mladinske organizacije ni lahko. Idejni nasprotniki imajo celo znanost o tem. Mi smo pogosto diletanti, ker vsak zase nekaj delamo, namesto, da bi se pogosto sestajali in delali načrte, kako najbolje voditi katoliške mladinske organizacije.

Manjka nam vodstvenega kadra. Posvetiti bi morali temu posebno skrb.

Premisliti bi morali taktiko. Taktiko do članov (ostrino, hitra izključitev in podobno) in taktiko do drugih organizacij. Morali bi biti enotni. Ta enotnost pa se doseže lahko samo z medsebojnimi posveti. Tudi s posveti z mladino.

Organizatorji bi morali povabiti večkrat na razgovore tudi starše. Oni najbolj poznajo svojo otroke. Znali bi toliko svetovati in povedati toliko pomislekov pri našem organizacijskem delu.

Pri organizacijah je treba misliti na to da so: verske, prosvetno-kulturne stanovske, morda sindikalne.

Vedno so bile neke razlike med njimi. Zato ne smemo obsojati kake stvari pri prosvetni organizaciji, ki bi jo morda verska organizacija ne izvedla.

Vendar so vse katoliške. Morda bi bil minimum skupnega udejstvovanja tale:

- Skupna nedeljska mladinska maša;
- Skupni mladinski izleti in romanja. Tam vsaj eno predavanje, ki bi povezovalo;
- Prireditve mladine za mladino;
- Tabor zamejske mladine;
- Skupne zabavne prireditve v dostojnem ozračju vsaj za silvestrovo in predpust.
- Odbori bi morali biti delavni. Če odbori šepajo, šepa vsa organizacija.

Za odbornike in za tiste člane, ki imajo večji smisel za organizacijo, so potrebni študijski dnevi, na katerih naj udeleženci skupno s predavatelji gredo do dna življenjskim vprašanjem.

V ČEM SE LOČIJO KATOLIŠKE ORGANIZACIJE OD DRUGIH

Predvsem po svojem temeljnem izhodišču, ki je krščanstvo. Druga velika dobrina je za nas narodnost po Slomškovem načelu: vera bodi vam luč, materni jezik pa ključ do zveličavne narodne omike. Zato želimo poglobljati to ljubezen in jo posredovati drugim.

Tukajšnja slovenska mladina je srečna, da živi v svobodnem svetu, ki ceni osebno človekovo svobodo, je čuvar, glasnik in zagovornik prave demokracije. Naše mladinske organizacije naj bi odpirale svojim članom široko obzorja, do katerih večina slovenske mladine, ne more. Ker so največji vrelci plemenitosti v kulturi, hočemo, naj bi vabile naše organizacije iz poplitvenja današnjega

sveta k duhovnim dobrinam; zato naj bi bile naše organizacije tudi veliki posredniki kulturnih dobrin svojim članov in drugim Slovincem.

Katoliške organizacije naj bi posredovale prijateljsko sožitje z italijansko mladino, s katero skupno živimo, posebno z mladimi italijanskimi katoličani, ki iščejo z nami sodelovanja. Zaradi dobrega poznanja italijanskega jezika bi mogli s prevodi v italijanščino posredovati najlepše in najboljše iz slovenske duhovne zakladnice za italijanske katoliške revije, iz italijanske pa izbrati ustvarjalnost italijanskih katoličanov najboljše in prevesti v slovenščino. To bi bili konkretni rezultati medsebojnega sporazumevanja.

Ceprav pravimo, da moramo imeti katoličani svoje mladinske organizacije, s tem nočemo reči, da se moramo izolirati, da nočemo imeti z nikomer ničesar skupnega. Nasprotno: hočemo do vsakega človeka z vso ljubeznivostjo in ljubeznijo. Vsakemu moramo prinesiti dobro besedo in svojo plemenito misel. A ko to pravimo, vemo, da ne moreš nečesa dati, česar nimaš. To se pravi, da moraš najprej v katoliški organizaciji nekaj prejeti, da boš potem drugemu lahko nekaj dal.

V katoliških organizacijah mora biti večja iniciativa. In večja povezanost. Povedati je treba marksističnim in sorodnim organizatorjem, ki se v trenutku nekaj spomnijo in hočejo, da pritečejo vse organizacije skupaj, da bodo izvedle načrt, ki ga je nekdo zamislil, da imajo naše organizacije svoje delo, svoje načrte, svoj delovni program. In da niso vsak trenutek, pripravljene žrtvovati svojega dela in teči k drugim. Saj vemo, da je pogosto v načrtu prav razbiti in prekiniti naše delo. Malo več samostojnosti in malo več samozavesti!

Katoličani se res nimamo česa sramovati, je poudaril nekdo. Naša pot je ravna. Svojega nazora ne skrivamo

in ne tajimo ter ga ne odevamo v različne nazive kot to delajo mnogi. Naša molitev je slovenska, naša pesem tudi, imamo svoje revije, veličastne procesije, kot je bila na primer letos na Opčinah s slovenskim škofom. V nobenem pogledu ni treba imeti katoliški mladini občutka manjvrednosti.

Zato bi morale katoliške organizacije zajeti večje število mladine. V tej zvezi je bilo omenjeno posebej dejstvo, da je v piramidnem vrhu cerkvene hierarhije včasih kaka poteza, beseda, dejanje, ki odbija slovenske katoličane in Slovence sploh; mnogi istovetijo zato ta vrh z italijanstvom. S tem v zvezi je potrebno omeniti — je nadaljeval eden od govornikov — naravnost mučeniško vdanost slovenskih duhovnikov in laikov-katoličanov cerkvi, da pač ločijo človeka od veličine krščanstva. A v mnogih primerih, posebno preprost človek, tega ne loči.

Treba je omeniti, da nastaja zadnji čas povsem nov odnos mnogih italijanskih katoličanov do Slovencev, kar gotovo odpira nove perspektive sožitja na tem ozemlju.

Sprejet je bil sklep, da bodo predvsem za študirajočo mladino, pa tudi za druge redna predavanja o najglobljih resnicah krščanstva. Naprosili bomo najboljše slovenske teologe in filozofe za predavanja, v razgovorih pa naj bi še osvetljili vprašanja poslušavcev.

Nekateri so opozorili na to, da je treba posvetiti posebno skrb ženski mladini, še prav posebej v vaseh. Katoličani — dijaki in akademiki — pa naj med delavsko mladino prineso več svojega razumevanja in znanja; ustvarili naj bi še tesnejšo prijateljsko vez med seboj.

Sestanek je načel polno vprašanj, na katera ni bilo mogoče isti večer odgovoriti. Udeleženci so sklenili, da bo v oktobru nov posvet in da bodo nanj povabljeni še tudi tisti, ki jih prvič ni bilo. A že prvo srečanje je bila zelo koristno in zanimivo.

J. U.

IGOR TUTA

ZAŽELEL SEM SI . . .

Zaželel sem si:
zmešati življenje
in zaživeti
v neskončnosti
rešiti se muke
splošnega jarma
in odmreti
sedanjosti
človeka spomniti
naj pozabi
na dobo
preteklosti
sam zaživeti
kot si srce želi
brez hude
prihodnosti
v neskončnosti.

KRAŠKA NOČ

Kakor vsi, tudi mi
sredi te kraške noči
postalni smo sen.

In tudi to zvezdno nebo
bo ob smrti
v pozabo zašlo.

TIHA LJUBEZEN NA KRASU

Mimo tvojih mehkih las
so drsele moje misli.
Mimo tvojih mladih misli
sem poljubljal tvoj obraz.

Trepetanje v višavi
se v pesem je prelilo,
tiho, tiho se spustilo
na osamljeno srce.

Iz samote tenkočutne,
ki prehaja v trpljenja,
videl sem, da ti življenja
pot od mene daleč gre.

Šepetanje gre čez gmajno,
gre čez brinjevke in kose,
čez odejo pozne rose
in se spušča do morja.

Na obali pa beseda
druži se s šumenjem vode,
pravi mu, kako ne more
sama zrasti do neba.

Tam ob morju si poleti
zlate si lase močila,
svoje misli si pojila
ob šepetu iz morja.

KNJIGE

MIŠKO MAČEK, UJETI KRIK

Koroški akademik Karel Smolle nam je za letošnjo pomlad poklonil svojo prvo pesniško zbirko.

Pomenljiv je že psevdonim, v katerem sta ujeta miška in maček — pa naj je pesnik storil to zavestno ali ne. Pomenljiv je tudi naslov: zbirka je v verze ujeti eksistenčni življenjski krik današnjega mladega človeka, se pravi njegova stiska, bridkost, razočaranje, pa tudi upanje, v spopadu z življenjem in njegovimi globinskim vprašanji.

V bravcih, ki jim je sodobna pesniška govorica zaprta knjiga, bo zbirka zbuđila začudenje, morda nevoljo in odpor; mladi pa bodo prepoznali v njej svoje lastno izkustvo in jo bodo zato razumeli in priznali. Vedno je bilo tako, zdaj pa je še veliko bolj, ker je prelom med generacijami večji in hitrejši kot v preteklosti.

Prvi od petih delov izraža osamelost današnjega človeka: zaprt je vase, vsak sam »pod težo svojega napisarja; kakor ubit, celo pribit na steno krutega časa, »z obrnjenim lepim očesom«; oglušeli smo drug za drugega, obenem pa smo izgubili svojo osebnost — »trupla ubitih duš, telesa, ki so odvrгла obraze; natlačeni kup namiznih misli«. In vendar čutimo, da bi morali biti »pomladni poletni ljudje«, ki bi radi »zimi zažgali ledene sveče«.

Šele drugi del je bolj oseben, ko JAZ prestopi lastni prag in postane tudi TI, ker sluti, da je šele v povezavi obeh polov dopolnjenje, celoten človek. Toda v temnem ozračju prvega dela je tudi ljubezensko iskanje trpko: ni božljaj, ampak bolj »vroča igra nohtov po čelu«, ki jo spremlja duh po ožganem mesu; nekaj bridkega, tragičnega, nasilnega, vsiljenega.

Po tem dvojnem izkustvu se pesnik ostro zave neobglenosti v času in svetu: kot deček, ki ne pozna plesnega koraka in stoji ob strani s prstom v ustih, krhek in ranjen, kip, ki so mu odbili roke; zdi se mu, da se bo vsak hip pogreznil, ker mu dež in

izletniki odnašajo plast njegove zemlje; boji se, da ne bo nikoli našel domov, da ga nihče ne sliši, da vidi okoli sebe le kupe bežečih oči; da ima zvezane noge in bo padel ter si na belem pragu razbil usta. Vendar si hoče kljub vsemu sam najti pot in si iz kremenjaka vkresati svojo luč.

Četrty del izraža človekovo minljivost, ograjenost in samoto v stvarnem vsakdanjem življenju, ki je podobno otroški igri (Naša bratev) ali uradni, površni formalnosti in celo nasilju (Pred jesensko agonijo).

Peto poglavje je zato logično pričevanje metafizičnemu nemiru, bolje topemu občutju osamelosti in negibnosti, zakletosti: »čas je iz človeških kož«; večno se lovimo; govorimo samo še s pogledi; le molk še diha;

RIMSKI MISAL

V Ljubljani je izšla tretja (priročna) izdaja Rimskega misala, ki ga je s sodelavci priredil dr. p. Metod Turnšek. Misal je tiskan samo v 9 tisoč izvodih.

Misal je knjiga, ki jo rabi duhovnik za sveto mašo. Priročne izdaje so namenjene vernikom, da lahko mašniku sledijo in se mu v inolitvi pridružijo.

Novo izdajo slovenskega Rimskega misala je narekovala potreba. Ne samo, da od prve izdaje med vojno (1944) ni dobili nobenega izvoda več, marveč je bil tudi Rimski misal sam v poslednjih letih znatno spremenjen.

Veseli smo te nove, čeprav številčno omejene, izdaje Rimskega misala. Izdaja Rimskega misala v domačem

molku ki ni zbranost in mir, ampak pošast; potujemo skozi zimo, neizmerno prazni.

Na splošno moremo reči, da je UJETI KRIK iskren in dokaj krepak pesniški izraz duhovne problematike sodobnega mladega človeka. ki skuša zavestno in odgovorno živeti svoj čas.

Omanova oprema in priloge se dobro ujemajo s pesnimi; škoda le, da črno-bela tehnika reprodukcij močno zmanjša učinkovitost in moč njegovih slik.

Spremna beseda dr. Reginalda Vospernika vodi bravca v pesnikov svet in izražanje.

Upamo, da bo Janežičev sklad pomagal še drugim mladim koroškim književnikom do lastne zbirke in s tem podprl kulturno delo, ki zasluži naše zanimanje, priznanje in našo pomoč.

Rafko Vodeb

jeziku velja namreč povsod za kulturno delo.

»Slovensko narodno in kulturno izročilo je v naši trdi zgodovini bilo vseskoz krščansko. Ob bogoslužni molitvi in ob bogoslužni, čeprav še tako preprosti knjigi je slovensko ljudstvo duhovno rastle.

Naj mu tudi poslej ta celotna mašna knjiga sv. rimske Cerkve v domačem jeziku vliva utehe, ga dramati s svetlim vzorom krščanstva in ga obilno napaja z nebeško Kristusovo resnico!« (Iz Turnškovega uvoda).

Rimski misal v slovenskem prevodu je iz Rima uradno odobrena knjiga za uporabo pri sveti maši.

L. Šk.

VELIKI KATEKIZEM III. DEL

Tržaški kateheti so izdali veroučno knjigo za tretji razred enotne srednje šole: *Zivljenje po božjih zapovedih*.

Knjiga ima 92 strani, tiskana je bila v tiskarni Graphis, slike zanjo je napravil Klavdij Palčič.

Prvi del (O Bogu in našem odrešenju) in drugi del (O Cerkvi, zakramentih in o življenju v milosti) sta izšli že prej. Vse tri knjige se držijo skoraj v celoti teksta in razporeditve, ki ju je pripravil ljubljanski

nadškof, dr. J. Pogačnik. To dokazuje, da gre za temeljito delo, ki je bogato po vsebini in ga odlikuje logična povezanost, ki je za vsako veroučno knjigo neobhodno potrebna. To je potrdila tudi Koncilna kongregacija v Rimu, ki je vse tri dele tega Velikega katekizma odobrila kot veroučno knjigo za naše srednje šole.

Oba prva dela sta se na naši srednji šoli dobro obnesla. Upamo, da se bo tako zgodilo tudi s tretjim.

L. Šk.

RADIO

JESENSKI SPORED

Vedno z zanimanjem pričakujemo, kaj nam bo prinesel jesenski radijski spored novega. Navadno se namreč vedno kaj spremeni. Vedno pričakujemo pač novosti. V jeseni začnemo bolj pogosto poslušati radijsko postajo kot smo jo poleti, kajti vreme nas več ne vleče toliko v naravo.

Opazili smo že nekaj sprememb v sporedih. Vendar so te za zdaj še malenkostne. Vsekakor nas je presenetila oddaja Monte Christa, ki ga je za radio priredil Dušan Pertot. Prva oddaja je zelo ugajala. Veliko zanimanje je vzbudila tudi detektivska drama prof. Josipa Tavčarja »Sence iz preteklosti«, v kateri je moderen motiv spretno povezan z neposredno preteklostjo.

Zelo smo veseli, da bo pričela, kot je bilo napovedano, poleg šolske oddaje za ljudske šole, tudi oddaja za enotno srednjo šolo. Ne dvomimo, da bodo tisti, ki jim je poverjena oddaja, svojo nalogo dobro rešili.

Prof. Vinko Beličič je pričel spet s Poglavlji iz slovenske književnosti, ki prinašajo neko svežino in ubranost v spored. »Zlata žlica« prof. Toneta Penka pa ponovno izpričuje Penkov dar pripovedovanja, ki bi mu ga lahko včasih zavidal marsikdo, ki ga prištevamo med pisatelje. Vrača se družinski tednik prof. Theuerschuha, gospodinjstva oddaja Marijane Prepehove, razširjena folklorna oddaja in drugo. Vse te oddaje so nam drage, vendar upamo, da nam bo naslednji mesec prinesel še kako novo poživitev v jesenskem sporedu.

KAJ SMO SLISALI V POČITNICAH O RADIU

Dijaki pripovedujejo:

Ko se predstaviš in pozdraviš z novimi ljudmi ali pa s starimi znanci, nanese hitro beseda na radio. Nekateri slišijo ime, pomislijo in hitro vprašajo: »Ali sodeluješ na radiu?« Se bolje je, če ne vedo, da sodeluješ, ker potem bolj iskreno povedo, kaj mislijo. Nekaj takih srečanj:

NA SV. VISARJAH

Štirje duhovniki iz Jugoslavije so gori. Na izletu so bili tudi tržaški študentje. Takole začno:

»Res? Ali je kateri tukaj, ki igra pri Zaročencih? Res? Kaj igrate vi? O, jaz pa sem mislil, da ste drugačni. Kje ste dobili glas? Slišite, je tukaj tudi isto dekletce, ki pripoveduje zgodbo? — A, še pride? Zanimivo. Njo bi pa res rad videl... Ste pridni, veste, radi poslušamo. Pri nas (smo iz primorskega dela) se dobro sliši. Kar naprej, kar! Korajžno...«

Te gospode slišijo neki ljudje iz Kanalske doline. Pritožujejo se: »Mi pa Trsta ne slišimo. Mi poslušamo največ Celovec. Kaj hočete, je malo oddaj, a so narodne pesmi in poročila in še kaj. Seveda bi rajši Trst, to bi nam bilo bližje, a če ni, pa ni. So pravili, da bodo dali neko anteno, ali neko ojačevalno postajo, pa najbrže ne bo nič. Letos so dali, ja, A to je bilo za televizijo. Mi pa bi radi slišali slovensko postajo iz Trsta. Če morete, povejte, da bi zelo radi...«

IZ GORICE

Gospa — mati več študentov:

V Pevmi se postaja kar dobro sliši. Samo ni mi vse všeč. Veste kaj? Rada bi vedela, zakaj je potrebno toliko italijanskih popevk, italijanskih prevodov predavanj, popisov in muzikalnih razpravljanj, zakaj toliko komedij samo iz italijanščine. Ne smete me napačno razumeti. Jaz imam zelo rada italijanske popevke in italijanske komedije, a jih rajši poslušam v italijanščini na italijanski postaji. Zakaj ne bi na slovenskem programu bilo v glavnem vse samo slovensko?

POD MATAJURJEM

Župnik piše: Naši ljudje so zelo zadovoljni, da slišijo postajo iz Trsta. Vendar imajo le malokateri take radijske aparate, da slišijo. Nekateri pa še vedno ne znajo poiskati postaje na lestvici. Meni samemu dolgo ni bilo jasno. Zadovoljni smo, da postaja RAI oddaja slovenski program in nam tako nihče ne more ničesar očitati. Mnogi so prej res poslušali slovenski program iz inozemstva. Zdaj smo mnogo bolj zadovoljni z domačim. V nekaterih hišah skupno poslušamo oddaje o msgr. Trinku, ki jih pripravlja dr. Bednarik. Trinko je še vedno naš ponos. Zelo radi bi videli, če bi bile kdaj tudi kake enostavne, preproste oddaje za naše ljudi: morda kaj v narečju in pesmi, pesmi...

MED TOMAJEM IN DUTOVLJAMI

Kmet piše:

Zelo je mnogim všeč vsakodnevni pregled tiska. Jaz sam imam občutek, če ga zamudim, da sem zamudil nekaj važnega. Da nekaj pregled čez svetovne dogodke in jih kritično pre-soja. Sam sem mislil in tudi mnogi so mi rekli, ali ne bi bilo mogoče enkrat to oddajo kasneje ponoviti? Poročila ponavljajo, nekatere vesti še celo večkrat na dan ponovijo, ali ne bi ponovili enkrat tudi pregled

tiska? Tako mimogrede. Saj ne bi škodilo, če odpade nekaj tiste strašno razbijajoče in divje glasbe na ta račun.

NATEČAJ

V ponedeljek, 4. t. m. ob 17. uri je ravnatelj tržaškega sedeža RAI-a, dr. inž. Guido Candussi umestil komisijo natečaja Italijanske Radiotelevizije za izvirne novele v slovenskem jeziku. Komisija, kateri predseduje poverjeni profesor za slovenščino na padovanski univerzi prof. Martin Jevnikar in katere člana sta pisatelj in kritik prof. Alojz Rebula ter šef programskega oddelka Radia Trst A dr. Boris Sancin, je ugotovila zelo razveseljiv odziv na natečaj ter je na seji določila postopek za oceno štiri-desetih del, ki tekmujejo za 10 nagrad po 50.000 lir.

Iz kulturnega kroga:

Kakor smo vsi z velikim veseljem pozdravili natečaj za izvirne novele, tako bi imeli pripombo h komisiji. Škoda se nam namreč zdi nesporno priznanega pisatelja Alojza Rebule, ki bi se gotovo udeležil natečaja in bi brez dvoma napisal novelo kot to zna samo on v Trstu. S tem, da je imenovan v komisijo, se natečaja ne more udeležiti, kar je velika škoda.

Vsekakor pa upamo, da bo v tolikem številu novel, ki so bile poslane, tudi marsikaj zares kvalitetnega. Ponovno pozdravljamo lepo zamisel vodstva RAI-a, ki je potem, ko je pred letom razpisalo natečaj za dramska dela, zdaj povabilo pisatelje, naj tekmujejo z izvirnimi novelami.

MALO PREVEČ SPODRSLJAJEV

Krog gospodov in gospa iz Trsta piše tole:

Res, da je počitniški čas čas brezskrbnosti in raztresenosti, vendar se je nabralo le malo preveč napak in spodrsrljajev med napovedmi. Radi bi vedeli, ali napovedovavci in napovedovavke res nimajo priložnosti prej prebrati besedila kot gredo pred mikrofonom. Pustimo tehnično stran izgovarjave, ki je včasih res zelo slaba. (Razbiti stavki, zavlačevanje, nerazumljivo petje stavkov itd.) Pri nekaterih ženskih glasovih so nemogoči poudarki (neslovenski, brez vsakega posluha in občutka za jezik), včasih se razodeva z napačnimi naglasi in zgrešeno izgovarjavo popolno nepoznanje slovenske kulture, literature, krajevnih in zgodovinskih imen, tako da je človeku hudo.

Nekatere oddaje so skrbno pripravljene, a če na primer bero napovedovavci in napovedovavke verze, oddaja zelo trpi. Saj je poezija vendar umetnina, umetnina je tudi narodna pesem. Se posebej je treba omeniti včasih slab prevod poročil. Za to niso krivi napovedovavci. Z dobro voljo se gotovo dado ti nedostatki omiliti, če ne odpraviti.

Seveda so v zboru napovedovavcev in napovedovavk tudi izjeme.

F. M.

DUŠNOPASTIRSKI TEČAJ

V dneh 18. in 19. avgusta je bil v celovškem semenišču 5. dušnopastirski tečaj slovenskih zamejskih duhovnikov. Udeležilo se ga je okoli 120 duhovnikov: iz krške škofije 58, iz goriške 13, iz tržaške 12, iz videmske 8, iz Rima 4, iz Francije 5, iz drugih dežel pa ostali.

Tečaj je potekel v zelo lepem vzdušju in sobratski povezanosti in je pokazal, kako potrebna in koristna so taka srečanja.

Glavna tema tečaja je bilo vprašanje zakona in zakonskega življenja v luči sodobne moralne teologije. Prof. Lojze Suštar, ravnatelj bogoslovja v Churu v Svici, se je v dveh temeljnih predavanjih dotaknil teoloških načelnih in dušnopastirskih praktičnih vprašanj. Msgr. Janez Vodopivec je pa poročal o koncilu in o glavnih idejah in smernicah tega koncila. Dva domača duhovnika sta poročala o pripravah mladih ljudi na zakon, kakor to delajo na Koroškem. Dr. Segula je podal zadnje novosti o pripravi na beatifikacijo škofa Slomška, msgr. Jezernik, rektor filozofskega oddelka zavoda Propaganda fide ter prorektor slovenskega zavoda za duhovnike »Slovenicum« v Rimu, je zaprosil za pomoč zavodu »Slovenicum«, da bi mogel priti do svoje hiše in do rednega delovanja.

Tečaj je pripravil in vodil poseben odbor, katerega so izbrale duhovniške organizacije posameznih škofij in kateremu je predsedoval dr. Lojze Škerl.

Prvi tak tečaj je bil leta 1960 v Celovcu, drugi v Trstu, tretji na Barbani, četrti v Trzizmu (Tricesimo). Šesti bi moral biti drugo leto zopet na Primorskem.

SLOVENSKI KULTURNI KLUB

SKK je pričel s svojim delom takoj, ko se je vrnil s letovanja v Ukva. V začetku ni bilo še rednega programa, prvo soboto po začetku šole pa je bil družabni večer, ki je privabil zelo veliko mladine.

V soboto, 9. oktobra smo gledali slike iz počitniških dni: najprej letovanje, nato pa izlet maturantov po Jugoslaviji.

Na tem večeru je bilo tudi sporočeno, da bodo mogli na redne sestanke prihajati samo tisti, ki se bodo v Klub vpisali, torej člani. Le kdaj pa kdaj bodo tudi večeri za povabljenca, ki se jih bodo lahko udeležili znanci in prijatelji.

Odbor je tudi sprejel sklep, da bodo imeli spet akademiki sestanke zase, ker je pač toliko vprašanj, ki zanimajo nje in so druga, ki zanimajo samo srednješolce.

Letos ima Klub desetletnico delovanja in mora organizirati tabor za zamejske mladine. Dela bo imel tedaj dosti.

Odb.

KOROŠKA DIJAŠKA ZVEZA je imela 25. septembra svoj redni letni občni zbor. Na programu je bil referat, oziroma poročilo Karlija Smolleta, poročila ostalih odbornikov, volitev osrednjega odbora, sosveta in preglednikov ter slučajnosti. Občni zbor je vodil dr. France Cigan, ki je član sosveta.

Iz referata in poročil je bila razvidna živahna delavnost Koroške dijaške zveze. Iz poročila tajnice je bilo razvidno, da sta bili dve glavni nalogi za visokošolsko vejo KDZ, v tem, da pripravi vse potrebno za zbirno akcijo za visokošolski dom »Korotan« na Dunaju, ter da ustvari stike z drugimi mladinskimi organizacijami avstrijskih manjšin, tako da je bilo manjšinsko srečanje sploh možno.

Predsednik srednješolske veje, Marko Jernej je poročal, da je imel srednješolski odsek redne sestanke vse leto. Na sporedu so bila na primer takale predavanja: Rož, Podjuna, Zila — od zibel do groba; Evropa in Slovani; Visokošolski dom na Dunaju itd. Vmes je bilo tekmovanje članov na področju risanja, glasbe, vezane in nevezane besede ter na področju humoresk. Razen tega so služili pozitivni tudi Quiz večeri. — V počitnicah so bili študijski dnevi od 15. do 18. avgusta na Kališču v Selah. V srednješolski veji je preteklo leto vpisanih nad 120 članov. Srednješolska veja deluje samostojno in je izvolila naslednji odbor: predsednik Marko Jernej, ostali odborniki pa so: Rezka Esel, Zalika Mikel, Stefan Oraže ter Ludvik Karničar.

Karli Smolle je govoril o Koroški dijaški zvezi in o njenem petletnem delovanju. Poudaril je, da naša doba potrebuje ljudi s samostojnim mišljenjem. Živimo namreč v času — je poudaril Smolle — ko potrebujemo močne osebnosti bolj kot kdaj koli.

Po referatu so bile volitve in koroški študentje so izvolili naslednji odbor: Predsednik Filip Warasch, ostali odborniki: Micka Wernik, Gustl Malle, Matevž Grilc, Leni Wutte, Tomaž Ogris ter Janko Oitzl. Za sosvet so potrdili dr. Franca Cigana ter dr. Reg. Vospernika in kot duhovnega vodjo dr. Stanka Čegovnika. Pregledniki: prof. Jože Wakounig, Anton Opetnik in Marija Rutar.

Novoizvoljeni predsedni Warasch je zahteval za zaupanje in nakazal delavni program za novo poslovno dobo. Omenil je Tabor zamejske mladine, ki bo to šolsko leto v Trstu in ga bo organiziral Slovenski kulturni klub. Na občnem zboru so tudi prebrali čestitke in pozdrave Slovenskega kulturnega kluba iz Trsta, ki je imel s Korošci vedno najbolj pristrane stike, nosebno ob srečanjih v počitnicah v Ukva in na izletih.

Želimo, da bi tudi v novi poslovni dobi imela Koroška dijaška zveza čim lepše uspehe in da bi bilo naše sodelovanje z njo še naprej tesno in prijateljsko.

SKK

Svedski in ameriški psihologi in raziskovalci družinskega življenja poskušajo že več let razkriti skrivnost zakonske sreče. V kolikor zavisi sreča v zakonu od žene, pravijo, da omogoča dober zakon predvsem prava ženskost. To čutijo moški prav nagnonsko in ima zato taka pristna žena tudi v dobi emancipacije največ izgledov za ženitev. Po mnenju teh psihologov pa nimajo nobenih ali le malo ženitnih izgledov naslednje vrste žensk:

1. Preskrbna ženska, ki živi v stalnem strahu, da bi nečesa ne naredila v pravem času. Pri njej poteka vse po strogem redu, ne more videti neizpraznjenega pepelnika ali potlačene blazine na divanu. V gospodinjstvu je nad vse sposobna, vendar je za večino moških presposobna in se zato boje, da bi prišli namesto v prijeten dom v vojašnico.

2. Egocentrična žena je običajno mična, pogosto celo zelo lepa. Od moža bo pričakovala, da jo obožuje in ceni. Žrtve zahteva le od njega, sama pa ni pripravljena napraviti nobene žrtve za drugega. Tak zakon je pogosto za moža poniževalen.

3. V naslednjo vrsto spada neženski tip. Običajno je močno zaposlena v poklicu, ki ga navadno opravljajo moški. Zunanost ji ni važna, ponosa se običajno prešerno. Ponosna je na to, da se vedejo moški do nje kot do možkega in da vpiro nje zbijajo tudi le moškimi namenjene dovtype. Na njej ni mnogo ženskega.

4. Sem prištevajo tudi cinično žensko, ki dela prav ob neprimernih trenutkih cinične opazke, s katerimi ponižuje moža. Šalo razume le, če gre na rovaš drugih. Njeno žensko čustveno življenje je zelo nerazvito.

5. So tudi preveč samostojne ženske, ki se odlikujejo s posebno sposobnostjo v poklicu. Taka ženska je ponosna na to, da ne potrebuje nikdar moške pomoči. V njeni navzočnosti možku nikoli ne pride na misel, da bi ji napravil kako viteško uslugo. V zakonu hoče taka žena igrati brezpogojno vodilno vlogo.

6. Zadnji tip za zakon nezaželene ženske pa hoče odločiti o vsem, kar zadeva moža. Jesti in piti bi smel le to, kar bi mu ona dovolila, obleči le tisto, kar bi mu ona izbrala. Pri tem pa bi moža tolažila s tem, da je vse to le njemu v prid!

ODSTAVKI

Bog mi je priča, da ne pišem teh vrstic iz kakšne literarne ambicije. Upam celo, da ne spada tak način pisanja v nobeno literarno zvrst in tako mi zlobneži, katerih je pri Slovencih mnogo, več kot milijon in pol, ne bodo imeli kaj očitati. Imam pač to srečo, da mi je na razpolago cela stran v reviji in ker, kož se je izkazalo in kot so nekateri dokazali, daljšega teksta ne znam napisati, rešujem položaj, sebe in stran s temi drobc.

V LJUBLJANI

Poleti sem bil v Ljubljani. Za nas Primorce se še vedno imenitno sliši, kajne? Pri »Daj-dam« sem dal precej, oni pa so mi dali vampe, za katere pa jaz nisem prosil. Moral sem tako še enkrat dati, da so mi končno dali pravo jed. Če delajo tako z vsemi, bi morali svoje ime spremeniti v »daj, daj,-dam«. Ko sem na oknih bližnje samopostrežne restavracije videl napise, ki so ponujali čevapčiče celo po reklamni ceni, sem hotel tudi čevapčiče, a gospodična pri blagajni je vprašala, kaj je to, da tega imena sploh nikoli še ni slišala. Jaz sem takoj pomislil, da ima to kakšno zvezo z delom in plačo po učinku in da ne bi naredil »grde figure«, ker se na to slednje ne razumem, sem ponižno odšel. Ker se je pa bližala ura kosila in ker sem bil vse opravke odložil na popoldan, sem se napolil v pravo restavracijo, v restavracijo kjer so mize pogrnjene in v kateri ti postrežejo natakarji, oblečeni v črne hlače in bele jopiče. Imel sem tudi srečo, ker mi pri mizi ni bilo treba čakati, saj je bil natakar v trenutku pri meni. Dejal je: »Molim!«

Presenetilo me je. Rekel sem: »A, če je tako, oprosite!« On pa je ponovil: »Molim!« Jaz pa: »Da, da, razumem!« On tretjič: »Molim!« Jaz: »Gospod, kolikokrat naj vam ponovim, da sem razumel? Če molite bom počakal, mi boste postregli pozneje! Zelo me tudi veseli, da sem vsaj enega pobožnega človeka srečal v Ljubljani.« On pa še enkrat ali dokončno: »Molim, šta hočete? Ne mogu čekati!«

Teh vrstic ne smete razumeti tako kot bi jih lahko na prvi pogled. Napisal sem to le zato, ker sem se čudil in sem mislil, da so natakarji prišli že do takšne vlnudnosti, da ti ne samo najlepše postrežejo, ti kozarec vsakokrat, ko je prazen napolnijo itd., ampak da pred jedjo namesto tebe tudi molijo.

HOTEL SEM NAPISATI ROMAN

Kako se napiše roman? Pravijo, da so vsi pisatelji plagiatorji, ker, čeprav nehote, posnemaajo in ker se učijo pri drugih. Meni sicer najbolj ugaja Miško Kranjec, a pravijo da ni dober pisatelj, češ da je vse kar piše, fiksno, da je sad nekega režima, ki da sega, in še kako, tudi v literaturo. Jaz pa (sicer še nezrel) tega ne opazim. Morda mi ugaja Miško Kranjec, ker

stanuje v gradu, saj imajo tudi okoliščine svoj vpliv na literaturo. Sicer pa piše Kranjec tudi o majhnih, drobnih stvareh in jaz bi tega ne znal, ker če pišem, napišem kaj debelega ali nič. V zvezi s tveganjem padca na nizko in vulgarno stopnjo humorja dodajam tudi, da sem nekoč Kranjca, oziroma neko njegovo knjigo dobil celo v glavo, ker je mati opazila, da berem takšne stvari kjer pišejo Bog z malo začetnico. Med ostalimi pisatelji, ki so mi znani, so eni v ilegali kot dragi Beličič, drugi pa vezani na drugo svetovno vojno. To pa je meni tuje, nedoživeto. Edina moja narodno-osvobodilna dejavnost je bila ta, da sem nemškimi vojakom, ki so se nastanili v naši hiši, kradel cigarete.

Tako se je pripetilo, da sem hotel v poletnih mesecih napisati roman in nisem vedel katerega pisatelja naj posnemam. Manjkali pa sta mi tudi zgodba in osnutek in nisem vedel kako pričeti. Začetek je zelo važen. Cankar pričena svojega Hlapca Jerneja takole: »Starega Sitarja so pokopali.« Ne pove pa če so ga pokopali živega ali mrtvega. To je nepopoln začetek. Bolje pričena Antun Barac svojo »Jugoslavensko književnost«, ki je dosegla že »treće izdanje«: »Izraz jugoslavenska književnost zajednički je naziv za literature Srba, Hrvata, Slovenaca i Makedonaca, okupljenih u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.« To je dober začetek. Dober, ker avtor jasno pove o čem bo govoril in predvsem ker smo Slovenci, hvala Bogu, pred Makedonci. Gabriel Chevallier pričena svoj roman »Clochmerle« takole »Meseca oktobra 1922, okoli pete ure popoldne, sta se po velikem trgu beaujolaiskega mesteca »Clochmerle« takole: »Meseca oktobra 1922, okoli pete ure Jaz pa svojega romana nisem mogel pričenjati tako, ker sta se dva gospoda (eden od njiju je bil župan) pogovarjala o stavbici, ki jo bosta postavila v središču mesteca in pri nas ne potrebujemo stavbice, ker je tu navada opravljati... posle, katerim je bila tista stavbica namenjena, kar ob židove in vogale.

PRAZNIK

Zivalsko sem bil srečen takrat, ko smo po osvoboditvi zažgali vse italijanske knjige, ki so bile v šoli. Štirje smo bili in napredni tovariš nam je dal dovoljenje ali ukaz. Planili smo. Divjali smo po učilnicah, razbijali, nosili knjige na kup pred šolo in zažigali. Velik praznik je bil to. Napredni tovariš tega sicer ni bil ukazal, a pozneje smo pobili vse šipe.

Še mnogo drugih spominov imam iz svojih najmlajših let, ki so bila tudi prva povojna leta. Vsi moramo biti enaki, so pravili na primer, združiti moramo vse kmetije, zakaj on pridela toliko in jaz tako malo? Manjši kmetje so bili navdušeni. Zgodilo se je tako, da je prišla ničla k premožnejšemu kmetu in rekla: »Jutri bomo trgali na tvojem!« Tako je premožnejši kmet zagrabil za vile in tekel za ničlo.

(Nadaljevanje na IV. str. platnic)

V upanju, da boste to moje pismo objavili, Vas prav lepo pozdravljam in se Vam za uslugo najlepše zahvaljujem.

(sledi podpis)

Nekje drugje se nekdo zavzema za to, da bi ponovili dnevni pregled tiska. Eno in drugo je gotovo zelo važno in ne dvomim, da bo vodstvo radia ustreglo želji poslušavcev. Poleg drugega programa so pač poročila tista oddaja, ki poslušavce zelo zanimajo.

»SKUPNA« MLADINA

Zadnji čas sem več bral o neki »skupni mladini« na Opčinah, ki da bo imela kulturne večere, dramske predstave, predavanja, filmske programe, športno pa se že udeležuje. Zanima me, ali k tej mladini ne spada tista openska mladina, ki je začela pred dvema leti pripravljati predstave in izlete, le lansko leto zaradi pokvarjenega stropa v dvorani ni imela večjih prireditev? Oziroma, ali »skupna mladina« ne spada k tej mladini? Zanima me tudi, zakaj so ustanovili poleg obstoječega mladinskega Kluba še eno organizacijo na Opčinah.

Mradi Openc

Pri spominskem teku so nastopili tudi na Opčinah mladi športniki iz različnih društev in klubov: skavti, taborniki, borovci itd. To je bilo za tisto priliko. Poudarjeno je bilo, da so nastopili tedaj »skupno«. Zadnjič smo brali v Primorskem, da je del tiste mladine, ki je tedaj sodelovala, bila na izletu v Beli krajini in v istem članku je razvit tudi obširen program. Zdi se, da bi bilo glavno delo v Prosvetnem domu na Opčinah. Razen tega pripravljajo tekmovanje na športnem tednu Bora, kjer bodo tekmovali tudi člani različnih mladinskih organizacij. Kolikor vemo, pa pripravlja tudi Kulturni klub na Opčinah (ki je že imel predstave pred 2 letoma, kot smo prej omenili) predstavo Timmermansove drame »Župnik iz cvetočega vinograda«.

Po vsem tem bi torej sodili, da del openske mladine želi še naprej predvsem kulturno delovati, razen tega bodo delovali na Opčinah še dalje skavti, skavtinje, verjetno taborniki itd. Med mladino mora vladati prijateljsko razmerje in zaradi tega je treba pustiti delo in organizacijo drug drugemu. Zdi se tudi, da imamo na Opčinah kar zadosti društev in ni treba še novih, rajši obstoječe poživiti.

Seveda pa ima vsakdo pravico, da pride z novo idejo in tudi z novo organizacijo. Ko so zadnjič nekateri prosvetni delavci govorili o teh novih

društvih, je eden rekel, da tudi tu velja tisto, kar je bilo včasih marsikje izrečeno: Tujega nočemo svojega ne damo. Nihče ne more nikomur zameriti, če svojo mladinsko organizacijo čuva pred razkrojem od zunaj. Pustiti pa mora tuje. Morda bi tako nekako odgovorili na vprašanje.

JAVNA KRITIKA

Vsakemu Slovencu je do tega, da bi bila naša šola čim boljša. A včasih je toliko napak — da omenim pouk slovenščine! Recite, kar hočete, toda jaz želim, da mojega otroka uči strokovnjak, da ga uči lepega, knjižnega jezika, da mu prikaže slovensko slovostvo tako, da bo dobil tudi samozavest, ker bo videl, da nismo narod brez slovstva, želim, skratka, da uči materinski jezik povsem kvalificiran profesor, kakor druge jezike. Da se razumemo: mene v tem primeru ne zanima, da mi reče nekdo, da ima »pravico« učiti. To je premalo. Ali pa, da gre za »kruh«. Kruh bomo našli kako drugače. Solske oblasti imajo toliko možnosti, da zlahka spoznajo, kdo je zares poklican slovenščino učiti in kdo ne. In tudi mi, starši, nekaj vidimo, saj nismo neumni: Tudi mi pogledamo zvezke, tudi mi vprašamo, kako je bilo pri slovenščini v šoli.

In zato — to smo govorili starši med seboj, bilo nas je več — ker je pri nekaterih ljudeh tako malo avtokritičnosti, da kar vzamejo pouk materinega jezika, čeprav bi bilo bolje, da bi učili nekaj drugega, smo predlagali tole: zažnimo napake, nedostatke, nepravilnosti pri pouku slovenščine objavljati v časopisju in revijah. Kaj hočete? Oblasti je vseeno, tistim učiteljem je vseeno — nam staršem pa ni. Morda bo to kaj zaleгло. In že v naprej prosimo Vašo revijo, da bi objavljala naše, seveda dokumentirane dopise. Ker Vaša revija pogosto piše o lepoti slovenskega jezika in čutimo, da mu posveča vso ljubezen, upamo, da nas ne boste zavrnili.

Lepo pozdravlja v imenu mnogih.

Podpis z naslovom

Veseli smo Vaše skrbnosti in Vaše ljubezni do materine besede. Razumemo tudi, da ste včasih morda ogorčeni. Vendar se bojimo, da bi način, ki ga predlagate, prinesel mnogo škode. Čutimo, kaj hočete doseči, Vaš namen je dober. Mislimo pa, da se bo delo pedagoškega svetovavca, ki se je lansko leto pričelo, nadaljevalo. Po dvajsetih letih slovenske šole je prvič strokovnjak nadzoroval pouk slovenščine. Uspehi tega nadzorstva so bili že lansko leto vidni in gotovo tudi letos ne bodo izostali. Ne smete nam zameriti, da se ne navdušimo

za Vaš predlog, ker je bil porojen iz najboljše misli, a menimo, da bo za zdaj le boljša pot ta, ki smo jo omenili. Saj se je že nekaj premaknilo. Razumemo pa: Vi ste oče!

SLOVENSKI TABOR

Letos je slabo vreme onemogočilo tabor na Repentabru. Nekateri so spraševali, zakaj ni bil enkrat pozneje, mnogim, mnogim je bilo zelo žal. Nekateri so predlagali, da bi ga prenesli v Kulturni dom, ker je bilo vreme tako nestalno. Gre namreč za to, ali tisti, ki so dom po čudnih poteh dobili, še vedno mislijo, da so oni edini lastniki, saj je menda v tem nesoglasje. Ali ni mogoče najti rešitve? Ali katoliške organizacije res ne bodo šle notri? Mislim, da bi se vendar moralo to spremeniti, saj tožijo tisti, ki ga imajo zdaj v popolni posesti, koliko stane in naj vendar manjšina rešuje to težko stanje, po drugi strani pa nočejo, da bi vsi reševali njegovo vprašanje.

Podpis

O vprašanju Kulturnega doma smo že dosti pisali. Žal, se do zdaj ni premaknila zadeva za milimeter nikamor. Če lastniki tako trdno vztrajajo, da so izključni lastniki, je pač težko najti kako pot. Nikjer pa ni rečeno, da bi dvorane ne mogli najeti za en večer kot pravite vi, in plačati tako, kot smo pač vedno plačevali auditorij, kino dvorane in podobno. A to je pač stvar tistega, ki bi potreboval dvorano.

POJASNILO

Spoštovani g. urednik,

Sporočam Vam, da sem na začetku letošnjega leta izstopil iz razsodišča za nagrado Vstajenje, o čemer sem obvestil ustanovitelja Slovenskega tiškovnega instituta, č. g. Stanka Janežiča. Znano je namreč, da se nagrada deluje pod okriljem tega instituta.

Članek prof. Jevnikarja o letošnji podelitvi nagrade v peti številki Mladike je zato v toliko netočen, ker me prof. Jevnikar navaja med člani razsodišča, kjer več nisem. Prof. Jevnikar pa, kot sem slišal, ni bil obveščen o dejstvu, da sem izstopil iz razsodišča.

Lepo pozdravljam!

Lev Detela

Mačkovlje, oktobra 1965.

Za dobro voljo

Danilo Lovrečič: **ODSTAVKI**

KOCBEK

Kocbek je rekel, da je Hitler hotel z Judi uničiti tudi Slovence. Ko bi mu bilo uspelo! Namreč, ko bi mu uspelo, kakšna škoda bi bila! Škoda, ker se Slovenci zadnje čase uveljavljamo. Glejte samo, kako se je pri nas razširila lahka glasba! Najpopularnejše plošče, komaj pridejo iz Zagreba ali Beograda, so takoj razprodane.

KONTRAST

Enakopravnost med črnici in belci mora biti popolna. Zakaj naj bi sovražili črnice? Ti si črna, jaz (ko se umijem) sem bel, a oba sva človeka! Črnice spoštujem tudi, ker mi ugaja kontrast, nasprotje. Črno-belo. Kontrast je lepa stvar. Vidim v starem mestnem delu zraven najmodernejše palače staro, razpadajočo hišo s perilom na oknih in stranišči, ki so kot privezana na stavbo in se veseli moje oko, poslušam glasbo po željah iz Kopra (tovarišu Veljku Miheliču čestita ob življenjskem prazniku delovni kolektiv, ki mu poklanja tudi pesem »Hej brigade«), nato glasbo po željah iz Trsta (Schubertova Ave Marija je namenjena tudi Karlu Prinčiču

iz Trsta; vse najboljše, ter da bi ga Bog ohranil še dolgo med njimi mu želijo vsi domači) in se veseli moje uho.

ROMAN BOM RES NAPISAL

Prej sem se le šalil, a roman bom zares napisal. Avtobiografski bo ta moj roman. Kaj drugega je lahko prvenec neizobraženega fanta? Živim v določenem trenutku svojega življenja, v določenem trenutku svojega naroda, v določenem trenutku človeštva in hočem ujeti svoj trenutek teh trenutkov, ga zapisati na papir. Izstopala bosta v tem mojem romanu moja notranjost in moj narod. Kulturen človek sem in v meni najde odmev še tako majhen narodni problem. Svoj narod ljubim in veliko naredim zanj. Obiskujem slovenske predstave, kupujem ob nedeljah slovenski časopis, poslušam slovenski radio. Prisiljeni bodo tako pisati o meni v poročilih iz vasi, v katerih navadno omenjajo le smrti, da sem bil zaveden Slovenec, demokratičen, v mladih letih celo partizanski kurir eni, zgleden katoličan, bogaboječ ter dober družinski oče in naj bo Bog v svoji sodbi z njim mil in naj mu bo lahka domača zemljica, pa drugi.

R I M
Slovenski

Hotel „Bled“

ITALIJA

Lastnik Vinko LEVSTIK

R O M A

Via S. Croce in Gerusalemme 40 - Tel. 777-102, 7564783

Blizu železniške postaje - Direktna zveza z avtobusom št. 3
Domača kuhinja - Vse sobe s prhami.

Žena podari možu za god dve kratvati. Mož si, ves zadovoljen, začne eno zavezovati, žena pa: »A tako! Tak, ona druga ti pa ne ugaja?«

☆

Gospod Klančar je imel navado, da je na vrata svojega stanovanja vedno pritrdil listek s pojasnilom, kam je šel. Nekoč je šel na neki pogreb in je pustil napisano: »Sem na pokopališču.«

Ko se je vrnil, je našel pripis: »Naj ti bo zemljica lahka!«

☆

— Kdaj pa imajo vaši uslužbenci največ dela?

— Ob ponedeljkih, ko morajo odtrgati dva listka s koledarja.

☆

— Ja, kdaj pa ti je umrla žena?

— Dva meseca po poroki!

— Res? To se pa ni dolgo mučila.

TVRDKA

Kerže

USTANOVLJENA LETA 1888

TRST

TRG S. GIOVANNI, 1

TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.

Ko gradite ali prenavljate svoje domove, se oglasite v trgovini

Josip Terčon

NABREŽINA, tel. 20122

Dobili boste v zalogi najboljše železno in stavbeno gradivo

V TRGOVINI **VISTA** TRST, ULICA CARDUCCI, 15
TEL. 29-656

vam bodo najboljše postregli z očali in drugimi optičnimi predmeti, nudijo vam izbiro fotografskega materiala, barvne in enostavne filme. Postreženi boste hitro in solidno.

BCKRB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA L. 600.000.000 - VPLAČANIH L. 180.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TEL. ŠT. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: **BANKRED**

CENA 200.- LIR